

98/2

Helmonds Heem

**Huizenproject
westzijde Markt**

**Heemkundekring
Helmond-Peelland**

**EIGENDOM
HEEMKUNDEKRING
HELMOND-PEELLAND**

**Uitgave van de
Heemkundekring
HELMOND - PEELLAND**

Opgericht 24 mei 1948

3-maandelijks tijdschrift

Abonnementen:

Mw. M. van Alphen
Van der Brugghenstraat 29
5708 CA Helmond
Tel. 0492 - 53 80 93

Redactie:

Jeroen v.d. Heijden
Gabriël van Neerven
Martin Philipsen
Sanne Vonk

Redactie - adres:

Basstraat 48
5702 SH Helmond
Tel. 0492 - 55 18 47

Druk: Erwin Vane

**Kringlidmaatschap inclusief
abonnement:** f 37,50 per jaar.

**Abonnement zonder
lidmaatschap** f 32,- per jaar.

Uw bijdrage graag op
Postgiro 26 410 99 t.n.v.
Penningmeester HKK
Helmond-Peelland
Van Deutekomplein 80
5706 TJ Helmond

ISSN 0166-3585

HELMONDS HEEM

1998 Nummer 2

vier-en-twintigste jaargang

INHOUD

REDACTIONEEL	97
VAN POSTKANTOOR TOT SCHAAP	99
Een onderzoek door leerlingen van het Carolus Borromeus College naar huizen en hun bewoners aan de westkant van de Markt te Helmond	

DE REDACTIE is niet aansprakelijk voor de inhoud van de geplaatste artikelen. Het redactieadres staat daarom open voor alle reacties. Ook kopij is daar van harte welkom. De redactie behoudt zich het recht voor artikelen in te korten of aan te passen. Kopij bij voorkeur aanleveren op floppydisk in Word of Ascii-formaat. Gebruik zo min mogelijk opmaak codes en géén WP-voet- of eindnoten.

ADVERTENTIE TARIEVEN: f 75,- voor een hele pagina, f 50,- voor een halve pagina. Bij langdurige plaatsing gelden andere tarieven. Inlichtingen en opgave bij de redactie, telefoon 0492 - 55 18 47. ALLE AFBEELDINGEN zijn - met vriendelijke toestemming - afkomstig van het gemeente-archief Helmond, tenzij anders vermeld.

REDACTIONEEL

In de navolgende pagina's vindt u een eerste verslag in woord en beeld van het huizenonderzoek van de heemkundekring Helmond-Peelland. De kring wil in het jaar dat zij vijftig jaar bestaat hiermee onder andere aantonen dat heemkunde springlevend en bij de tijd is.

Vele mensen hebben vele uren besteed om dit onderzoek te bedenken, uit te voeren en de gegevens op een rij te zetten. Deze eerste presentatie concentreert zich op de westzijde van de Markt. Een belangrijk deel van het onderzoek is uitgevoerd door eindexamenkandidaten van het Carolus Borromeus College.

Het huizenproject is in zekere zin een vervolg op eerder onderzoek naar de huizen en bewoners van de Kerkstraat. Een onderzoek dat heel wat hoofdbrekers heeft gekost. Totdat met name redactielid Sanne Vonk zich realiseerde dat de ophalers van de stedelijke belasting eeuwenlang dezelfde route door Helmond liepen. In die administratie komt een verwijzing voor naar de administratie van de grondbelasting van de heren van Helmond, de cijsboeken. De cijsboeken zijn een unieke bron van informatie die 350 jaar beslaat. Al die tijd staat elk perceel in elk boek op dezelfde bladzijde.

Het verband tussen beide bronnen maakt het mogelijk om het eigendom van grondstukken te volgen van ongeveer het jaar 1500 tot het heden. Want de stedelijke en heerlijkheids administratie overlappen weer met de gegevens van het kadaster dat in 1832 is ingevoerd.

Geschiedkundig onderzoek heeft onder meer tot doel het verleden te leren kennen en begrijpen. Kennis van waar in Helmond huizen stonden, wie daar woonden en wat zij deden is een uitstekend fundament voor vele onderzoeken en interpretaties.

Het huizenproject is de komende jaren nog niet afgesloten. Helmond is heel wat groter dan de Markt en het onderzoek levert een bijna overstelpende hoeveelheid gegevens op. Mensen die een steentje willen bijdragen aan het verwerken van al die gegevens zijn daarom welkom.

Over dit onderzoek is eveneens een tentoonstelling samengesteld in het gebouw van de gemeentelijke archiefdienst. Onder grote belangstelling is deze op vrijdag 27 november geopend. Tijdens de openingsuren van de archiefdienst is deze expositie nog te zien tot eind januari 1999.

De redactie

**Bestuur, onderzoekers en redactie van de heemkundekring
Helmond-Peelland danken bij deze de gemeentelijke
archiefdienst zeer hartelijk voor de hulp en ondersteuning bij
dit project.**

VAN POSTKANTOOR TOT SCHAAP

Een onderzoek door leerlingen van het Carolus Borromeus College naar huizen en hun bewoners aan de westkant van de Markt te Helmond

Vergelijkt u het stratenpatroon van de stad Helmond zoals Guicciardini dat in 1612 tekende, met de huidige binnenstad, dan is opmerkelijk hoe weinig de stad in bijna vierhonderd jaar veranderd is. Maar zijn de huizen even weinig veranderd als het stratenpatroon, of zit daar juist het grote verschil?

Kennis van heden en verleden is een kwestie van vragen stellen: woonden vroeger twee gezinnen in één huis? Namen grote heren genoeg met in onze ogen kleine huizen, wat stond er in die huizen, in de winkels en hoe druk was het in de stad? Vragen waar niet een, twee, drie een antwoord op te geven valt. Met enige moeite echter wel. Het huizenonderzoek van de heemkundekring Helmond-Peelland laat de onderzoeker terugkeren in een voor ons onbekende tijd met onbekende zaken en verrassende wendingen. Zo denken veel mensen dat in de zeventiende eeuw de gezinnen groot waren. Nu blijkt dat de gemiddelde gezinsgrootte vier tot vijf personen is. Dat een privaat door meerdere gezinnen gedeeld werd en dat een mosterdpot zo kostbaar was dat hij in boedelbeschrijvingen apart werd genoemd.

Dertien leerlingen van het Carolus Borromeus College (één leerling trok zich na korte tijd terug om alsnog een traditionele scriptie te schrijven) hebben de stap gewaagd en zijn in het verleden van een klein stukje van Helmond gedoken. Na voorwerk door Sanne Vonk en Jeroen van der Heijden, beiden werkzaam bij de gemeentelijke archiefdienst en beiden actief in de heemkundekring, kon het huizenproject beginnen. Marenka, Ron, Esther, Geoffrey, Nicole, Matthijs, Fleur, Hein, Jo-Ann, Erica, Caspar en Wendy hebben zich geconcentreerd op de westzijde van de Markt.

Een belangrijke reden voor die keus is dat van de Markt veel gegevens (en ook veel beeldmateriaal) bewaard gebleven zijn. De resultaten van dit onderzoek en een selectie uit het beeldmateriaal vormen het onderwerp van dit Helmonds Heem.

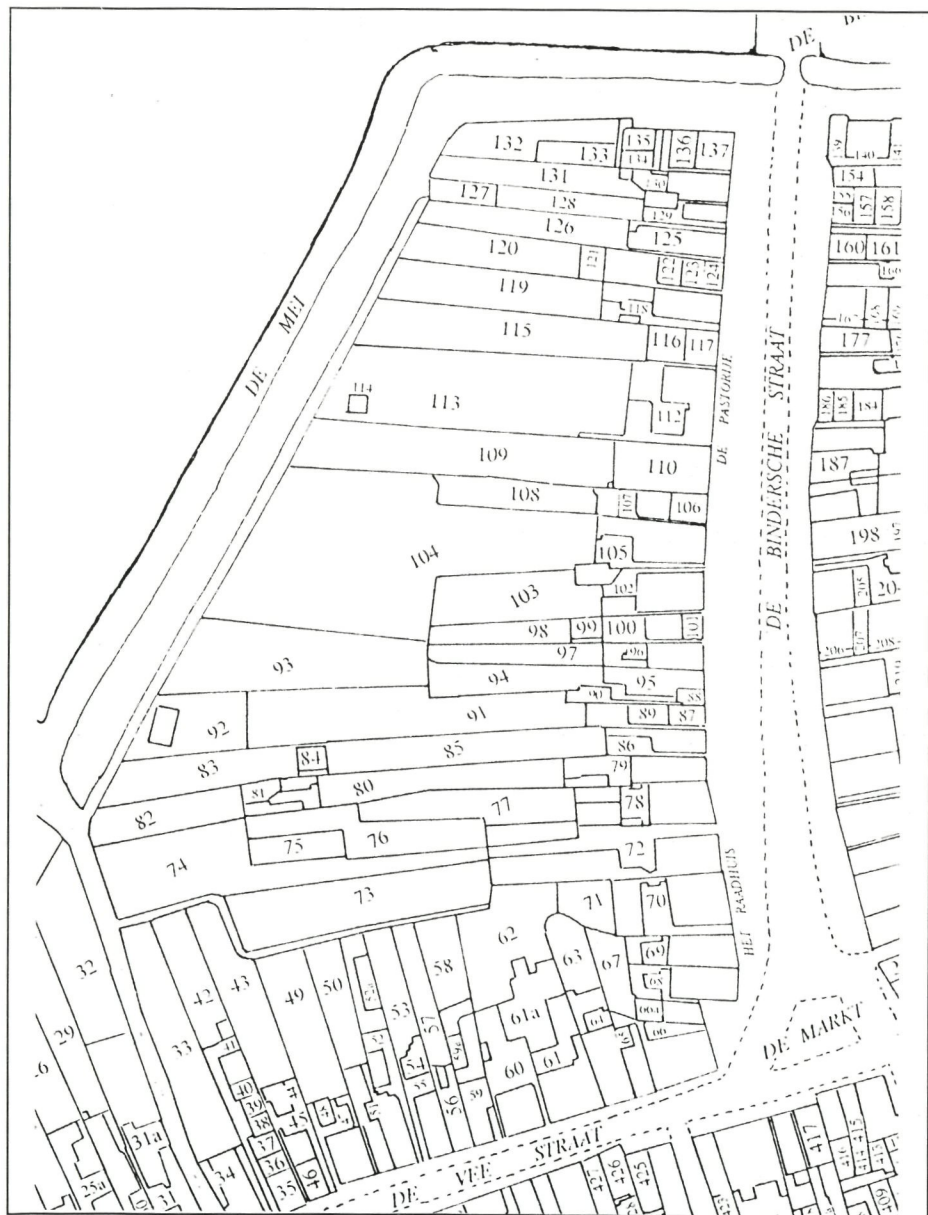
Nu heeft elk goed onderzoek een doel. En zoals zo vaak is dat doel tweeledig. Het verzamelen van informatie over de gebouwen in een stad, hun bewoners en hun gebruik geeft inzicht in de diepte en de breedte van de geschiedenis van een plaats. En zoals altijd maakt kennis van het verleden veel duidelijk over het heden. Het huizenonderzoek richt zich op onderwerpen als eigendom, bouw, verbouw, functie en gebruik van panden.

Combineren

De gegevens komen uit zeer verschillende bronnen, zoals het kadaster, de bevolkingsregisters, de burgerlijke stand, het notarieel en het rechtelijk archief. Plattegronden, tekeningen, foto's en ander beeldmateriaal vormen eveneens een belangrijke bron van informatie. Bestaande literatuur of onderzoeken kan het beeld nog verder aanscherpen.

Daarmee is meteen het tweede doel van het huizenproject aangegeven: in archieven is een immense hoeveelheid gegevens min of meer beschikbaar. Maar slechts zelden worden gegevens uit veel verschillende bronnen gecombineerd in een onderzoek dat zowel de breedte als de diepte ingaat. Juist de combinatie van zeer verschillende gegevens uit verschillende bronnen maakt het beeld van het verleden reëel zichtbaar. Daarbij komen zo verschillende vaardigheden aan bod als oud schrift lezen, inzicht in hoe een kadaster administreert, technische termen begrijpen en vooral logisch denken, gegevens combineren en uitwerken. Vandaar dat dit ook een project is dat moeiteloos in het moderne onderwijs valt in te passen.

➤ *Een deel van de binnenstad op de oudste kadasterkaart van Helmond (1828), opgemeten door landmeter Fritzen en overgetekend door Theo Meulendijks. De hele binnenstad kreeg bij deze opmeting de aanduiding 'sectie D'. Dit boekje bevat het verslag van huizenonderzoek naar de westzijde van de Markt (hier nog Markt / Bindersche Straat), die loopt van perceel 68 tot en met 137.*

De waarde van het huizenproject neemt alleen maar toe naarmate meer percelen en panden op soortgelijke manier onderzocht worden. Reacties uit diverse hoeken maken ook duidelijk dat in Nederland veel belangstelling bestaat voor deze tot nu toe unieke aanpak van historisch onderzoek.

Zoals bij de meeste onderzoeken is ook hier nog lang niet alles bekend. Maar mede dankzij het Carolus Borromeus en de subsidiënten is een kapstok gemaakt. De heemkundekring Helmond-Peelland hoopt deze verder te kunnen aankleden. In het jaar dat deze kring vijftig jaar bestaat, is dit wellicht een waardig jubileum-geschenk aan de stad Helmond.

Wandeling

Dit onderzoeksverslag is zo opgebouwd, dat de bezoeker de Markt afloopt vanaf het vroegere postkantoor – nu bureau voorlichting – tot aan de Veestraat. Op de hoek Veestraat / Markt was jarenlang de winkel ‘In het schaapje van 1805’ van de familie Spoorenberg gevestigd. Vandaar de titel: Van postkantoor tot Schaap.

De gegevens worden per huis belicht, met daarbij het huidige adres, het nummer, waaronder het pand in 1832 in het kadaster werd opgenomen en het nummer van het huis in de ‘huizenlijsten’. Het kadaster-nummer is bij het huizenonderzoek de basis, van waaruit gewerkt wordt. In de achttiende eeuw zijn in verband met de stedelijke belastingen ‘huizenlijsten’ aangelegd. Hierin staan alle panden van de stad vermeld met hun eigenaren, steeds in dezelfde volgorde. Deze registers zijn van groot nut bij het huizenonderzoek.

Per perceel is een map aangelegd met de vele gegevens die dit onderzoek heeft opgeleverd. Deze eerste presentatie is uiteraard maar een heel kleine selectie of samenvatting van wat aan resultaten gevonden is. In het ideale geval is het mogelijk de complete ‘stamboom’ van een huis op te stellen. De teksten hebben de jeugdige onderzoekers zelf opgesteld. Behalve als verslag van hun werk, vormen die paragrafen ook een onderdeel van hun schoolonderzoek voor het eindexamen VWO geschiedenis.

Jong en oud kunnen deelnemen aan het huizenonderzoek en zo bijdragen aan zowel hun eigen kennis van de stad als aan onze gezamenlijke kennis van het verleden zoals die in onder meer archieven ligt opgeslagen. Want kennis is pas nuttig als deze toegankelijk is en gebruikt wordt. Al was het maar om de historie van Helmond met iets meer respect te benaderen.

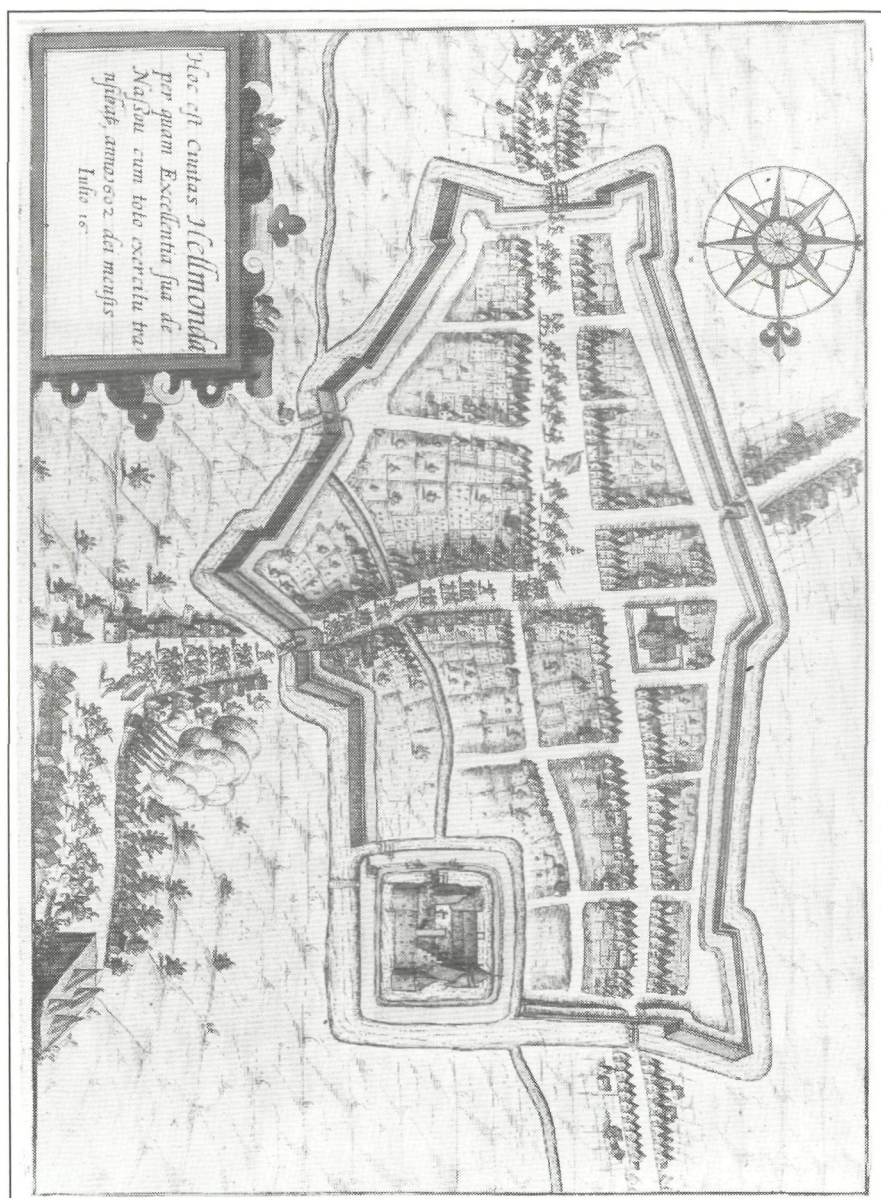
Helmond, Guicciardini en de Markt

Het bekende stadsgezicht van Helmond in 1612 gemaakt door Ludovicus Guicciardini (pagina 104) toont de doortocht door de stad van prins Maurits van Oranje in 1602. De kaart verscheen voor het eerst in de 'Beschrijvinghe van alle de Nederlanden' (Antwerpen 1612, pag. 220a). Deze plattegrond heeft tot 1800 gediend als voorbeeld van vele (tenminste twaalf) andere kaarten.

Guicciardini geeft het stratenpatroon en de behuizing binnen de wallen nauwkeurig weer. Over de muren op deze tekening bestaat verschil van mening. Tot nu toe wordt aangenomen, dat Helmond slechts aarden wallen kende als begrenzing van de stad. Recent zijn echter bij werkzaamheden langs het kanaal grote stenen fundamenteën aangetroffen die heel goed van een stadsmuur afkomstig kunnen zijn.

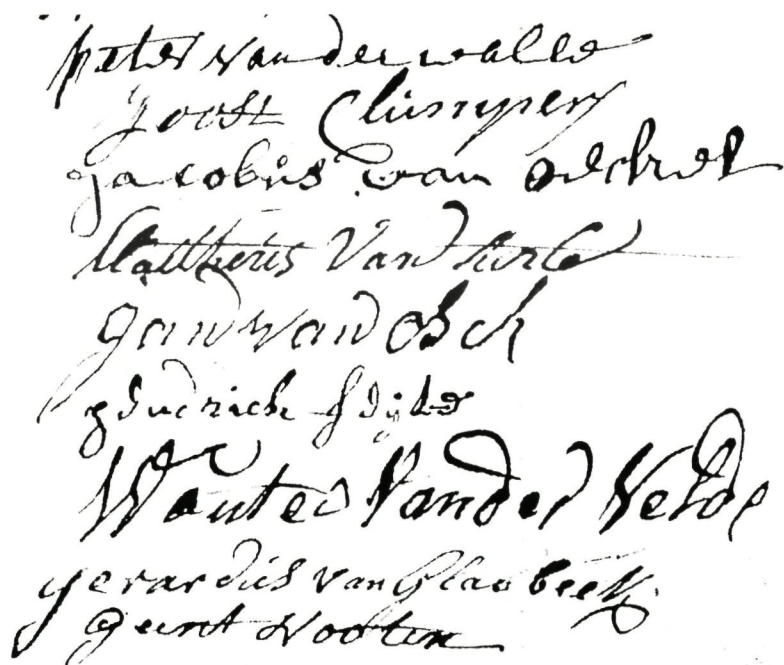
➤ *Overzicht van de westkant van de Markt vanaf de hoek met de Watermolenwal rond 1903. Uitgever Joh. Smits, Helmond.*

➤ Kaart van Guicciardini.

Handtekeningen van leden van het weversambacht uit het 'Memorieboek van het weversambacht, 1720-1798'. Hierin hield het gilde de leden- en financiële administratie bij. Bij het opheffen van de gilden in 1798 zijn de gildenkaarten en de memorieboeken in beslag genomen door het stadsbestuur.

Dit zijn de handtekeningen van W. Sanders, Peter van der Walle, Joost Clumpers, Jacobus van Oeckel, Mattheus van Aerle, Jan van Osch, Hendrick Feijte, Wouter van der Velde, Gerardus van Glabbek en Geerit Nooten. Aan de noord-westkant van Markt bij de Binderse poort woonden eeuwenlang textielbewerders, hoedenmakers en later spinnerijbazen. Zo woonden bij de Eloyspoort (later Hoogeindse- of Donkerpoort) aan het einde van de Kerkstraat veel metaalbewerders.

Peter van der Walle
Joost Clumpers
Jacobus van Oeckel
Mattheus van Aerle
Jan van Osch
Hendrick Feijte
Wouter van der Velde
Gerardus van Glabbek
Geerit Nooten

Het huizenonderzoek laat zien dat aan de Markt verder winkeliers, herbergiers en het stadsbestuur hun activiteiten ontplooiden. Later kwamen daar de doktoren, kloosterzusters en fabrikanten bij.

Postkantoor

Markt 213; kadaster D 132-137; huizenlijst 49-51

Tussen 1880 en 1910 verscheen in Helmond de krant Het Nieuws van de Week, uitgegeven door August Pellemans. Hierin stond op 30 maart 1892 deze aankondiging van de opening van het postkantoor per 1 april.

Gerardus Prinzen legde op 5 augustus 1891 de 'eerste' steen. Architect J.W. van der Putten bouwde het postkantoor voor rekening van Ant. Prinzen. Die fabrikant constateerde dat zijn telegrammen te lang onderweg waren en hielp daarom Helmond aan haar eerste postkantoor.

Later kwam hier de belastingdienst. Het is nu in gebruik als afdeling voorlichting en informatiecentrum van de gemeente Helmond. Het gebouw is in 1985 op de gemeentelijke monumentenlijst geplaatst.

Helmond. 1 April a. s. wordt alhier het nieuwe post- en telegraafkantoor in gebruik genomen. Dit gebouw, gelegen op den hoek der Binderstraat en Wal, trekt door zijn monumentalen bouw onwillekeurig de aandacht en is een waar sieraad voor dat gedeelte der stad.

Opgetrokken in oud-Hollandschen stijl, maken de gekleurde steentjes der vensterbogen hierbij een goed effect. Ook aan het inwendige van het gebouw is veel zorg besteed. Het kantoorlokaal, dat een oppervlakte heeft van 72 vierkante meters maakt met zijne eikenhout geschilderde wandbetimmering een aangename indruk. Het is zeer geriefelijk ingericht, terwijl door middel van ventilators voor eene behoorlijke luchtversching is zorg gedragen. De wachtkamer voor het publiek, die bijna zesmaal grooter is dan op het oude kantoor ziet er ook zeer netjes uit. Behalve deze lokalen bevinden zich beneden nog directeurs- en de bestellerskamer, benevens een vertrek voor plaatsing van de batterij. De geheele bovenverdieping is ingericht voor directeurswoning.

Het gebouw, dat voor rekening van een particulier is gebouwd en door het Rijk wordt gehuurd, is in teekening gebracht door en gebouwd onder toezicht van den heer J. W. v. d. Putten, bouwkundige alhier.

VVV en ANWB

Markt 211; kadaster D 130-131; huizenlijst 48

Het pand Markt 211 kreeg in de kadasteradministratie in 1832 het nummer D 130. De tuin erachter werd nummer D 131. Momenteel is het pand in gebruik als VVV- en ANWB-kantoor. In 1985 is het op de gemeentelijke monumentenlijst geplaatst. Een van de bewoners / eigenaars was Godefridus van Glabbeek (1794-1869), een van de bewoners van het pand. Zijn gedachtenisprentje (uit het album met gedachtenisprentjes van het Kolve-niersgilde) is een van de oudste bidprentjes met een foto van de overledene daarop (pagina 108).

➤ *De Markt gezien in de richting van de Marktstraat rond het jaar 1900. Op het moment dat deze opname gemaakt werd, heette dit deel van de Markt nog Binderstraat. Links bij de gaslantaarn een gedeelte van het klooster. Het hoge gebouw is het postkantoor, sinds 1978 afdeling voorlichting van de gemeente. Aan de andere zijde van de Watermolenwal is de villa van Van Thiel-Roelofs te zien. Deze staat op de plaats waar sinds 1942 het nieuwe postkantoor staat.*

Jesus, Maria, Joseph, staat me bij in mijnen doodstrijd.

Bid voor de ziel van zaliger

DEN HEERE

GODEFRIDUS VAN GLABBECK,

OGD-PRESIDENT DER KAMER VAN KOOPHANDEL
EN FABRIEKEN,

Eere lid der H. Familie Jesus,-Maria,-Joseph,

Geboren te HELMOND den 9 Februarij 1794,

en aldaar overleden den 21 Januarij 1869.

Benaauwdheden en pijnen heb ik ondervonden, en ik heb den Naam des Heeren aangeroepen : o Heer, verlos mijne ziel. 1's. CXIV. 3, 4.

Edoch, het lijden van dezen tijd is niet te waarden in vergelijking van de toekomstige glorie, die in ons geopenbaard zal worden. Rom. VIII. 18.

De aalmoes verlost van alle zonde en van den eeuwigen dood, en zal niet dullen, dat de ziel naar de eeuwige duisternis ga; maar een groot vertrouwen geven bij den barmhertigen God. Tob. IV. 11, 12.

Zalig zijn de vreedzamen, want zij zullen kinderen Gods genoemd worden. Matth. V. 9.

Hij was bemind, en zijne gedachtenis zal gezegend worden. Eccli. XLV. 1.

En er was niemand, die eenig kwaad woord van hem sprak. Judith. VIII. 8.

Kinderen, weest eensgezind, bemint elkander met eene broederlijke liefde, en dat de eene den andere met eere voorkome. Rom. XII. 10, 16.

Eert uwe moeder al de dagen haars levens : want gij moet gedenken, hoeveel zij voor u geleden heeft. En, als zij den tijd haars levens heeft vervuld, begraaft haar dan neven mij. Tob. IV. 3, 5.

RE. 7. EP.

300 dagen afdaat, toepasselijk aan de geloovige zielen.

Jesus, Maria, Joseph, ik geef u mijn hart, mijne ziel en mijn leven.

Jesus, Maria, Joseph, geef dat ik in uw gezelschap zacht sterve.

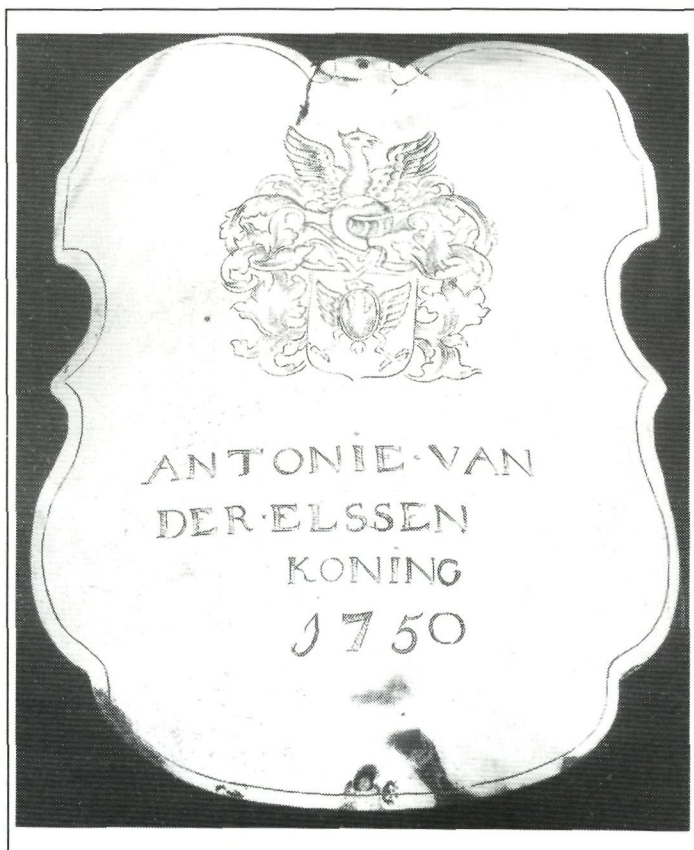
➤ De tekst van het prentje van Godefridus van Glabbeek.

De Wolbaal

Markt 209; kadaster D 127-129; huizenlijst 47

Onderzoek: Erica van Asten

De oudste eigenaar van dit pand die ik heb kunnen vinden is Jan van der Graeff, oud borgemeester van Helmond. Ik heb helaas niet kunnen achterhalen hoe hij aan het pand is gekomen. Het perceel liep door tot de stadswal. In 1659 verkoopt hij het huis met achterhuis aan Jasper Janssen van Dulcken. Deze verkoopt het in 1696 aan Joan Sloodmakers. Het pand blijft in die familie tot 1761.

Francis van Deurne, gehuwd met Jennemaria Sloomakers, en Margrite Sloomakers verkopen het pand dan aan een van de borgemeesters van Helmond, Antonie van der Elssen. Van deze hebben we op pagina 109 afgebeeld zijn zilveren koningsschild van het O.L. Vrouwegilde, meestal genaamd het Kolveniersgilde. Antonie van der Elssen was gehuwd met Johanna Voet. Hij overlijdt op 19 juli 1780.

Pas op 10 maart 1797 verkopen de executeurs van zijn testament het huis aan Jan van der Reek. Na diens overlijden in 1809 koopt een van de executeurs van het testament, Lambertus van Aarle, het huis. Deze 'fabriekur' verkoopt het huis met hof op 27 maart 1820 voor vijfhonderd gulden aan de wever Lucas van Bragt.

RUILING

Lucas van Bragt ruilt het pand in 1829 met de woning van Hendrikus Bordat in de Kerkstraat. In 1837 vindt er weer een ruiling plaats. Deze keer tussen Bordat en Jan Baptist van den Boogaard, een borstelmaker uit de Veestraat. Het huis blijft zijn eigendom tot hij overlijdt in 1847, waarna zijn erfgenamen het openbaar verkopen. Het levert 1.148 gulden op. De nieuwe eigenaar, Francis Huijsmans sloop het huis en bouwt in plaats daarvan twee nieuwe huizen. Na korte tijd sloop hij ook deze nieuwe huizen en zet daar één nieuw huis voor in de plaats. In 1891 verkoopt hij zijn huis aan Willem en Antoon Prinzen en Arnoldus van Glabbeek. Nog hetzelfde jaar gaat het huis over in handen van Antonius P.H. Prinzen.

Prinzen koopt kleine stukjes grond van de burens erbij om het geheel in 1915 te verkopen aan Catharina W. Maria van Asten, winkelierster.

Zij huwt in 1918 Jan Govers, brievengaarder in Mierlo.

Op 30 december 1924 betreft Jan Govers met zijn vrouw en dochter de winkel om daar tot zijn dood te werken als grossier en manufacturier. Februari 1956 overlijdt hij. Hun dochter, Johanna Allegonda Henrica ('Jo') Govers (geboren 1919) neemt de winkel over. Zij verkoopt Markt 209 in 1983.

➤ *Markt 209 textielzaak de Wolbaal, van J. Govers, gefotografeerd in 1974.*

➤ *De Markt gezien in de richting van de Marktstraat rond 1980. Links het parkeerterrein op de plaats van het klooster, dat in 1970/1971 gesloopt is. Het voorste pand is van de familie Magis-Smulders, daarnaast de Wolbaal.*

Generaties bakkers

Markt 207; kadaster D 125-126; huizenlijst 46

Onderzoek: Erica van Asten

Dit pand heb ik niet verder uitgezocht dan vanaf omstreeks 1735. Vóór 1735 is het huis in handen van Maria Agnes Seijvers, de weduwe van Adriaan van Straelen, en van Gijsbert Boonaarts. Het huis is opgesplitst in twee woningen. De volgende eigenaar is Willem van Straelen die het huis rond 1735, waarschijnlijk door vererving, in handen krijgt. Na het overlijden van W. van Straelen in 1763, gaat het huis naar zijn erfgenamen, Adrianus en Rutger Bedijks. Zij verdelen de boedel.

De heren verkopen het huis nog in hetzelfde jaar aan Gerrit Nooten voor de prijs van 402 gulden. De oorspronkelijke vraagprijs was zevenhonderd gulden. Nooten verkoopt het op zijn beurt weer in 1805 aan Maria van der Waterlaet, weduwe van Adriaan Emans. Haar dochter Marie-Anne Emans

trouwt met de uit Gemert afkomstige bakker Arnoldus der Kinderen. Hij wordt door zijn huwelijk de volgende eigenaar, vanaf 1818. Daarmee begint een periode waarin generaties bakkers in dit huis wonen en werken. Rond 1862 krijgt een van hun kinderen, Joannes Hubertus der Kinderen, het pand in handen. Ook hij is van beroep bakker. Na zijn overlijden in 1863 gaat het huis over op zijn broer Laurentius der Kinderen, ook bakker. Later is Arnoldus de Roij mede-eigenaar van de bakkerij.

'S NACHTS WERKEN

In 1896 vindt een boedelscheiding plaats van het gezamenlijke eigendom (kadasternummers D 899 en D 900) met een taxatiewaarde van zesduizend gulden. Arnoldus de Roij krijgt het huis met bakkerij toebedeeld. Amper een jaar later overlijdt Laurentius der Kinderen

In 1921 is Arnoldus de Roij eigenaar, samen met Maria Anna de Roij en Gerardus de Roij. Ieder heeft eenderde. In dat jaar krijgt Arnoldus de Roy vergunning om tussen zes uur 's avonds en zes uur 's morgens te bakken.

Vergunning tot Bakkersnachtarbeid.

De burgemeester der gemeente Helmond maakt bekend:

dat vergunning is verleend:

1. aan Ant. F. A. M. van de Looveren, wonende te Helmond, hoofd van de bakkerij gelegen Molenstraat nr. 140;

2. aan Arn. de Roy, wonende te Helmond, hoofd van de Bakkerij gelegen Markt No. 49;

beiden binnen deze gemeente, kadastraal bekend Gemeente Helmond, voor den tijd van hoogstens één jaar ingaande 18 Januari 1921 vergunning is verleend tot het verrichten van bakkersarbeid tusschen 6 uur des namiddags en 6 uur des voormiddags. De vergunning is verleend den 18 Januari door de Burgemeester van Helmond.

Belanghebbenden kunnen binnen 14 dagen na de dagteekening der beslissing bij den Minister van Arbeid in beroep komen.

Helmond, 18 Januari 1921

De Burgemeester, **MARINUS VAN HEER**

In 1931 koopt Emile Magis het huis. Hij overlijdt in 1967 en laat het dan na aan zijn vrouw, Elisabeth van Laarhoven. In 1984 koopt Adriaans Aannemingsmaatschappij het huis. Het huis wordt gesloopt om plaats te maken voor appartementen.

➤ Uit de Zuidwillemsvaart van 20 januari 1921.

➤ *Nieuwbouw van het pand van Magis, gefotografeerd op 26 juni 1986 door L. van der Zanden (G.A. Helmond).*

Een bouwval

Markt 149-205; kadaster D 118-119; huizenlijst 44

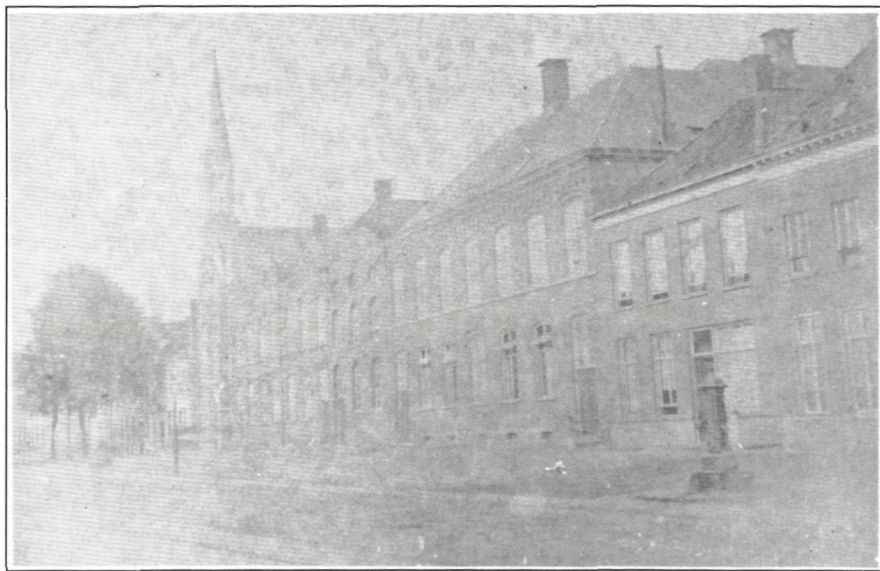
Onderzoek: Wendy Wils & Nicole Merckx

Wij hebben als oudste vermelding van 'ons' huis gevonden dat in 1571 de eigenaar Frans Jan Smolders is. Hij wordt genoemd als eigenaar (bewoner?) van 'de belending' (het buurpand) van huizenlijst (huis) 43.

In 1593 is de eigenaar Willem Goessens, ook wel Willem Jabeek geheten. Waarschijnlijk komt dat omdat hij verwanten heeft in Jabeek, een dorp in het land van Valkenburg: provincie Limburg. Het had in het midden van de vorige eeuw 82 huizen en ongeveer 440 inwoners.

De eerste akte, die over ons huis zelf gaat, dateert uit juni 1640. Dan verkopen de erfgenamen van Willem Janssen Cuijlemans aan Hendrik Isbout, het huis, hofstad (soort boerderij), hof en achterhuis. Tenminste twaalf jaar later verkoopt zijn weduwe, Catharina, het geheel aan Paulus Jan Peters uit Deurne. Vóór 1695 is het pand in handen gekomen van Arnoldus van Reijsingen.

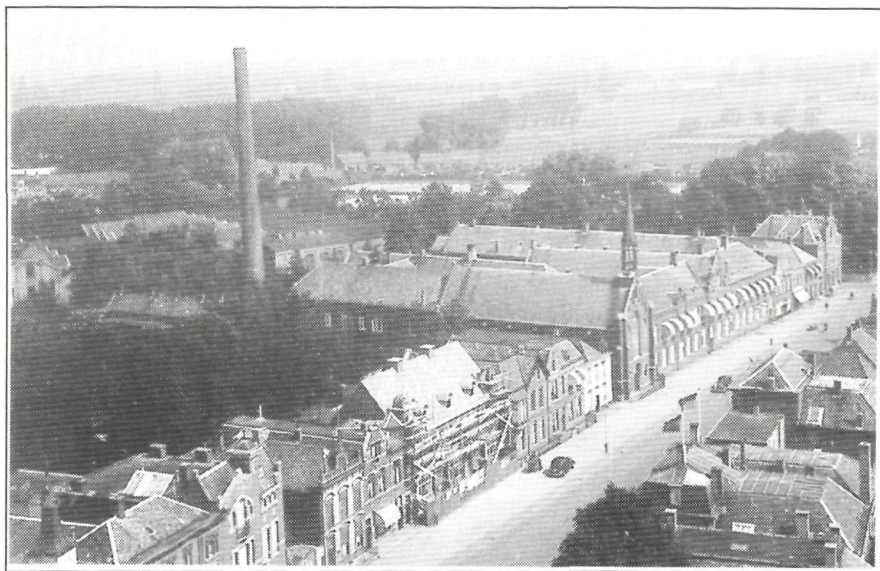
Daarna erven diens kinderen, Johanna Maria van Reijsingen (gehuwd met Willem Toro) en Thomas van Reijsingen, beide wonend in Deurne, het huis. Zij verkopen het in 1732 aan Jan Philips Roefs voor maar 250 gulden. Het gaat dan om een huis en hof, dat door andere mensen bewoond werd, o.a. door Wilhelmus Somers. Na de dood van Jan Philips Roefs komt het huis in handen van zijn kinderen.

- *De oudste foto van de voorgevel van het klooster. De oude pastorie is nog duidelijk herkenbaar. Links en rechts zijn stukken aangebouwd maar nog met aparte daken. De kapel, die in 1879 werd neergezet staat al op de foto. Vóór 1892 werd de voorgevel tot een geheel gemaakt en maakte men van de losse daken een nieuwe kap (uit de collectie Coovels, fotograaf onbekend).*

Zijn dochter Maria trouwt in 1711 met Peter Cauwenbergh. Hij is dan 28 en zij 21 jaar oud. Peter Cauwenbergh sterft in 1754 en Maria in 1748. Hun dochter trouwt met Gerardus Becx. Ze krijgen vijf kinderen, die het pand in 1771 in hun bezit krijgen. Hun vader Gerardus woont vanaf 1776 in het huis.

Op 26 maart 1800 worden huis en het hof door de erfgenamen, de familie Becx, vergeven aan het echtpaar Helena Becx en Johannes Albert Verhofstadt.

➤ *De Markt in 1940. In aanbouw de nieuwe woning van Van Thiel, daar waar in 1973 C&A bouwt. Pal tegen het klooster de schoorsteen van Ramaer. De omvang van het kloostercomplex valt goed op bij deze foto.*

ONGEDAAN GEMAAKT?

De middelste dochter van Johannes en Helena Verhofstadt is Catharina (1804-1875). Zij is gehuwd met winkelier Leonardus Bonaerts. Na de dood van haar ouders erft zij met haar twee zussen, Antonetta en Regina het bezit. Aangezien Regina al jong sterft, komt haar deel in handen van haar kinderen.

Deze drie eigenaars verkopen hun bezit in 1841 aan de man van Antonetta: Franciscus van Gemert. Het pand is dan ontzettend bouwvallig. Grote vernieuwingen zijn vereist en de huur is te gering om de onkosten te bestrijden. Het perceel waarop het huis staat, is twee roeden en 92 ellen groot. Dat is 292 vierkante meter. Bovendien ligt achter het perceel een moestuin met naast het huis een gezamenlijke 'achterom' met de burenen. Deze koop is misschien weer ongedaan gemaakt, want in 1850 verkoopt de familie Verhofstad de boel aan de burenen, de Zusters van Liefde. Gertrudis Verbiest betaalt, maar het Liefdesgesticht wordt officieel de eigenaar. Gertrudis mag als tegenprestatie zo lang ze wil hier blijven wonen. In 1851 laten de zusters het pand slopen en zetten ze een nieuwe aanbouw aan hun klooster. In de bestekken is onder meer sprake van afleijers en hangbuizen (goten en regenpijpen). In 1860 overlijdt Gertrudis Verbiest. Het pand aan de Bindersestraat is daarmee definitief opgenomen in het kloostercomplex.

➤ *De afbraak van het St. Aloysius klooster in volle gang, begin 1971 want in februari was het gehele complex verdwenen (fotograaf onbekend).*

Binderstraat.

Helmond.

Pastorie en klooster

Markt 45-205; kadaster D 112-114; huizenlijst 421

Onderzoek: Fleur van Oorschot en Hein Rooijackers

De oudste vermelding van de pastorie dateert uit 1570. In december van dat jaar verkoopt Jan Diericxzoon een jaarlijkse rente (op het buurpand van de pastorie) aan Benedicto Tijs uit Lierop.

Oudste vermelding van de pastorie

Jan Diericxz[oen] die bloeckmaker heeft erffel[ijck] vercocht etc[etera] Benedicto,

die men heijt dictus Tijs, woenen[de] tot Lierop, een jaerlijce rente van anderhalven gulden, tot XX st[uijver] den gulden gerekent, die hij hem geloefft heeft te betalen alle jaer op sinte Andriesmissen los en[de] vrij van alle beden en[de] schettingen van en[de] uuijt huijs, hostaet en[de] hoefft ghelegen tot Helmont in de Bijndersche straete neven erffenis der pastorie tot Helmont ex u[nolater]°, Frans Smolders ex [alio] l[ater]°, strecken[de] van den stadveste tot op die straete aldaer, etc[etera]. En[de] geset etc[etera]a Gheloeven[de] etc[etera] en[de]

dat hij v[er]coepere impetitie en[de] voergaen[de] hypothecatie in v[oe]r[s[egde] onderpanderpanden aff doen sal en[de] dat weren sal uuijtgenomen een mud roggē aen die van Bijnderen en[de] den chijns van [den] gronde. En[de] vorts 't selve voer de betaelingē der v[oe]r[s[egde] rente ghoetgenoch en[de] welduegen[de] te maeken. Testes Valckener en[de] Ghoret Daemen, datum den XVII^{en} decembris 1570.

De allereerste pastorie van Helmond stond in 'die Haghe', bij de toenmalige parochiekerk. In het midden van de 15^e eeuw doneerde de heer van Helmond geld om binnen de nieuwe stadswallen een nieuwe parochiekerk te bouwen: de St. Lambertuskerk. De middeleeuwse St. Lambertus kwam op de plaats van een oudere kapel. De toren van de middeleeuwse

kerk zit op haar beurt ingebouwd in de medio vorige eeuw vergrootte Lambertuskerk zoals wij die heden ten dage kennen.

Een resolutie uit 1660 bepaalt dat in elk huis blusmaterialen aanwezig moesten zijn. Die lijst bestaat nog. Bij veel huizen was een emmer en/of een brandhaak voldoende. Uit deze lijst blijkt dat de pastorie over een ladder beschikte van veertig sporten. Als elke sport 25 cm hoog is, leidt dat tot de conclusie dat de pastorie minimaal tien meter hoog moet zijn geweest en dus uit meerdere etages bestond. Op een van de oudste foto's van het klooster (zie pag. 115) uit circa 1880 blijkt de oude pastorie nog goed te herkennen.

Vanaf 1736 hebben we de geschiedenis van het door ons onderzochte perceel opgepikt, uitgaande van het kadastrummer D 112. Het perceel behoort toe aan de abdij van Postel. De eerste bewoner die we tegenkomen is predikant Johannes Christoffel Walkart. Hij is getrouwd met Anna Maria Kumsius. Zij krijgen samen drie kinderen. J.C. Walkart en zijn gezin hebben hier van 1736 tot 1761 gewoond. Walkart is de enige predikant geweest die hier woonde. Na hem komen weer pastoors in het pand, doordat de Rooms-katholieke gemeente van Helmond eigenaar wordt. In de periode 1761 tot 1812 bewonen verscheidene pastoors de pastorie.

PASTOOR BEUGELS

Totdat in 1812 H. Beugels pastoor van Helmond wordt, verandert hier weinig. Pastoor Beugels haalt in 1838 de eerste zusters van Liefde vanuit Tilburg naar Helmond. Hierbij is ook eerwaarde zuster Benedicta. De zusters krijgen de oude pastorie in gebruik als klooster. In de Kerkstraat is inmiddels een nieuw onderkomen voor de pastoor en zijn kapelaans verzezen. In het kersverse klooster is ruimte voor een kapel, een ziekenzaal en slaapplekken voor weeskinderen en zusters. De taken van de vijf zusters zijn:

- Verzorging van noodlijdenden;
- Verplegen van zieken binnen en buiten huis;
- Onderwijs van kinderen.

In januari 1839 gaat hun eerste school open. Twaalf meisjes krijgen onderwijs in taal en handwerken. Geleidelijk wordt de school uitgebreid. De

➤ *Portret van pastoor H. Beugels, de man die de zusters van Liefde naar Helmond haalde (uit de Feestgids bij honderd jaar zusters van Liefde in Helmond (1938)).*

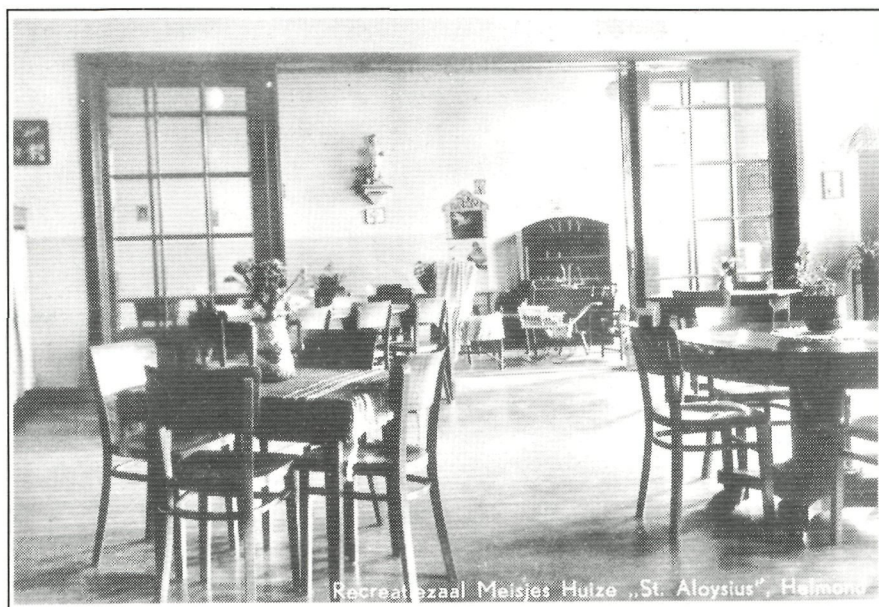
zusters beginnen een bewaarschool. Vanaf 1852 kunnen ook kinderen van beter gesitueerden bij de zusters terecht voor onderwijs.

(Dan nog) pastoor Zwijsen in Tilburg heeft zich intensief bemoeid met de activiteiten van de zusters van Liefde in Helmond. De latere Bossche bisschop Zwijsen was de oprichter van de zusters van Liefde. In 1841 schrijft hij in een brief aan pastoor Beugels in detail hoe hij de pastorie (en aanpalende panden) tot klooster verbouwd wil zien.

In die tijd financiert de kerk dit soort bouwprojecten met collectes in de kerk en giften van mensen. De kerk vertrouwt op de goedgevendheid van de kerkgangers. In 1851 kostten duizend stenen f2,50. Alle prijzen worden uitgedrukt in stenen. Bijvoorbeeld: één plavuis kost twee stenen en voor een dakpan of vorst rekent men één steen.

Vanaf 1873 bestaat het perceel uit een klooster, een pastorie en een erf. De oppervlakte van het perceel neemt in de loop der jaren toe van 4,45 are tot 61,50 are.

Kerken en kloosters waren vrijgesteld van 'onroerend goed-belasting'. In de jaren vóór 1879 was in de voormalige pastorie één kamer belast, de kamer van de overste. De belaste 'inboedel' van de kamer bestond uit de

Recreatiezaal Meisjes Hulp „St. Aloysius“, Helmond

➤ *De recreatiezaal van het St. Aloysius weeshuis, circa 1935. In de zaal staan onder andere een poppenkast, een poppenwagen en een poppenwieg (fotograaf onbekend).*

vensters, de haardstede en het meubilair. Na 1879 was het pand onbelast, totdat het in 1955 weer belast werd.

BESMETTELIJK ZIEKEN

Vóór 1 augustus 1880 moest binnen de gemeente Helmond een gebouw opgericht zijn dat bestemd was voor lijdens aan besmettelijke ziekten. Het plan om dit gebouw bij het klooster te zetten, kostte f3.500,-. Zoals gebruikelijk moest de bisschop van 's-Hertogenbosch zijn goedkeuring daaraan hechten, wat hij deed. De gemeente betaalde per patiënt f1,25 per dag betalen.

In het klooster aan de Markt ligt de oorsprong van het huidige Helmondse ziekenhuis.

‘Aangezien het Liefdehuis voor de verschillende liefdewerken te klein wordt en uitbreiding daar niet meer mogelijk is, is de noodzakelijkheid geleden eene verdeeling aan te brengen. Van bevoegde zijde daartoe aangezocht, wenschen wij daarom pogingen aan te wenden tot het bijeenbrengen van eene som voor het bouwen van een nieuw RK Gasthuis ter verpleging van zieken en ouden van dagen,” zoals W. Berings, G.J. van Hoof en J.A. Stevens (de armmeesters, het burgerlijk armbestuur) in een oproep in de krant in 1900 schreven.

Deze oproep aan de ingezetenen van Helmond om een bijdrage te geven voor het nieuw te bouwen RK-gasthuis heeft succes gehad, want op 3 september 1903 werd de eerste steen gelegd voor het St. Antonius-ziekenhuis in de Molenstraat.

132 JAAR KLOOSTER

In 1882 vermeldt het kadaster een ‘herbouw’. Als eigenaar staat dan vermeld ‘het Liefdesgesticht’. Deze herbouw zou wel eens bestaan kunnen hebben uit het gelijktrekken van de gevel en het vervangen van de daken.

Twee jaar later koopt het Liefdesgesticht vier percelen erbij waardoor de totale oppervlakte 31,40 are wordt. Het terrein neemt opnieuw in omvang toe als het klooster in 1916 een tuin van 23,40 are aankoopt.

In 1923 verandert het klooster van eigenaar. De nieuwe eigenaar is de Vereniging der Zusters van Liefde. In datzelfde jaar verkoopt de vereniging een school en een erf. In 1930 worden echter opnieuw vier percelen aangekocht. Het kloosterterrein komt hiermee op 61,36 are. Het complex bestaat nu uit twee huizen, het liefdeshuis, twee scholen, een lokaal en een tuin. Door een grensregeling in 1943 neemt de oppervlakte wederom toe met 0,28 are.

In 1967 staat het klooster een strookje grond af aan de reeds bestaande stichting RK Openbare Leeszaal en Bibliotheek Sint Augustinus. Het klooster behoort volgens het kadaster nu toe aan ‘de vereniging der Zusters Clarissen volgens de hervorming der Heilige Coleta’ te Helmond. Een vergissing van de ambtenaar van het kadaster?

Het klooster van de zusters van Liefde oftewel het Aloysiusgesticht is in 1971 gesloopt om plaats te maken voor de Librije en het Kloosterhof.

- *Waar eens het klooster stond werd een winkelgalerij gebouwd met daarboven appartementen. De naam 'Kloosterhof' is het enige dat verwijst naar het verleden van deze plek. Opname 1986, fotograaf L. van der Zanden (G.A. Helmond).*

Het 'Doktershuis'

Markt 41; kadaster D 102-103; huizenlijst 38

Onderzoek: Geoffrey de Jong & Matthijs van Moorsel

De percelen waar nu Markt 45 en 43 staan zijn (nog) niet onderzocht. Dit zijn de kadastrumnummers D 106 (huizenlijst 40), respectievelijk D 104-105 (huizenlijst 39). Deze huizen stonden op de foto op pagina 125 pal naast het klooster, verscholen achter de bomenrij.

De foto toont de westzijde van de Markt vanuit de Lambertustoren in 1893. Tot het begin van deze eeuw heette dit deel van de Markt Bijnderstraet. De foto is te dateren aan de hand van de woning in aanbouw

met de witte erker. Dit huis is door J.B. Kam ontworpen en in 1892 gebouwd op kadasterperceel D 102 (Markt 41), tussen het klooster en het grote witte huis van Fentener van Vlissingen.

Aandacht verdient ook het klooster, hier nog zonder fabriek pal tegen de achterkant. De voorgebouwen zijn van nieuwe voorgevel en daken voorzien, de achterkanten nog niet. Verder valt op hoe groot het klooster is, dat zich diep uitstrekt in de verder lege ruimte midden in de stad.

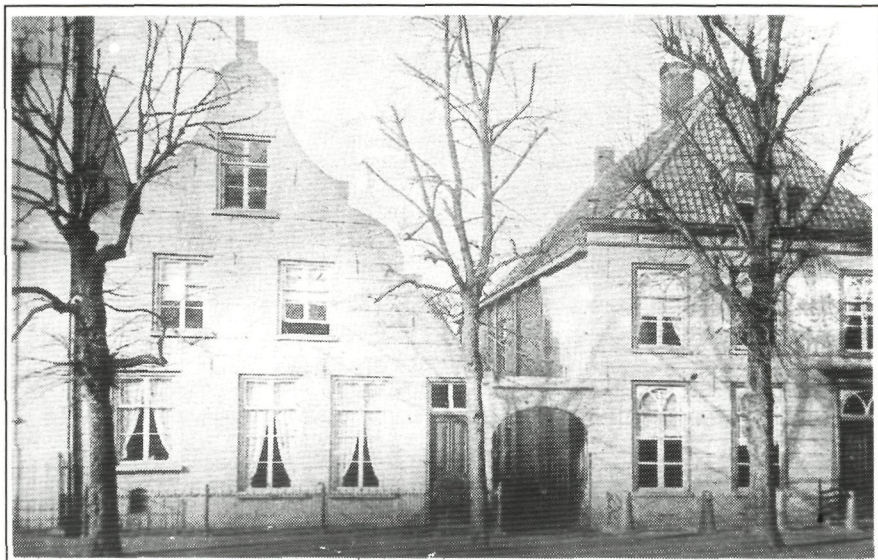

JAN KAM

De huidige Schoenenreus staat op kadasternummer D 102, Markt 41. Dit pand is gebouwd door Pieter Fentener van Vlissingen. In 1892 bezat Pieter Fentener van Vlissingen het huis op perceel D 102, Henri Louis het huis op het aanpalende perceel, D 105. Dat bood hen de kans om beide huizen te slopen en te vervangen door twee nieuwe huizen die in 1892/93 gebouwd zijn. De Fenteners-van Vlissingen gaven J.B. Kam de opdracht deze huizen te ontwerpen. Jan Kam (civiel- en bouwkundig ingenieur) was in deze tijd directeur van Begemann.

Op perceel D 105 staat tegenwoordig de bibliotheek. De Schoenenreus zit in het huis dat Pieter Fentener van Vlissingen bouwde en later bekend stond als het doktershuis (D 102). Op dit perceel wonen in 1620 Antonius de Lierop en zijn ouders, Wilhelmus en Catharina de Lierop.

Later geeft het cijsboek als eigenaar Peter Anthonij Horckmans die hier zelf ging wonen met zijn vrouw Joanna / Jenneken. Vanaf 1668 wonen hier hun vier kleinkinderen, kinderen van hun zoon Willem.

➤ *In het linkerpand, dat in 1892 werd afgebroken woonde in de 18^e eeuw een lid van het Kolveniers- of O.L. Vrouwe gilde, Arnold Leonard (Lenaards). Later woonden hier Pieter Fentener van Vlissingen (1826-1868) en zijn vrouw Julia Ramaer (1825-1874). Rechts het huis van Willem Anthony Ramaer (1775-1828) en Anne D.M. Scholten. Beide huizen zijn gesloopt in 1892. Op de plaats van het rechter huis staat nu de bibliotheek. Op de plaats van het linker huis kwam 'het doktershuis' (Markt 41) waarin tegenwoordig de Schoenenreus is gevestigd (opname tussen 1864 en 1892, fotograaf onbekend).*

Op 5 mei 1738 koopt Michiel van Nieuwstadt het pand. Hij is geboren in Rotterdam en was in 1736 procureur van het gerechtshof te Peelland. Michiel was twee maal gehuwd. Aanvankelijk met Johanna Elisabeth van

Flodrop. Na haar overlijden hertrouwt hij op 25 december 1740 met Elisabeth Becx.

Elisabeth Becx is de dochter van Thomas Becx en Elisabeth van Brussel.¹ Zij overlijdt in 1759. Op 13 mei 1747 koopt Willem van Hout het pand om het vervolgens op 15 mei 1764 te verkopen aan oud-borgemeester Arnoldus Leenaards.

Leenaards is geboren in Zippenaken (Limburg) en huwt met Goortje van den Hurck. Hij verkoopt in 1784 het pand aan Leonardus Leenards voor f200,-. Leonardus Leenards trouwt Joanna van Lieshout. Zij krijgen twee kinderen: Johanna Christina (30 juli 1761) en Christina (1 juli 1763).

Zij verkopen het huis aan Arnoldus van der Linden in april 1802. Arnoldus is geboren in Gemert. In 1799 verzoekt het stadsbestuur Arnoldus om van Gemert naar Helmond te verhuizen. Dit in verband met zijn aanstelling tot leraar aan de Franse en Duitse school. Hij wil dat wel doen, op voorwaarde dat de gemeente (onder meer) het hem toegewezen huis naar behoren repareert.

Kennelijk krijgt hij die toezegging, want in het jaar 1800 woont de schoolmeester al aan de Helmondse Markt. Voor de reparaties hebben meester-timmerman Jan Albert Verhofstad en meester-metselaar Michiel van Nieuwstad een bouwkundig rapport opgesteld.² Dat omschrijft werkzaamheden in het voorhuis, de zijkamer, de zolder in de achtergang, de achterkamer met schoorsteen en de keuken met schoorsteen. Verder moeten de achtergevel en de muur van het achterhuis worden vernieuwd.

Naast schoolmeester was Van der Linden kostschoolhouder. Hij was gehuwd met Elisabeth van der Zanden en trouwde daarna op 10 juni 1804 met Anna Barbara Walraf. Zij is geboren in Keulen en kreeg met haar man twee kinderen, Arnoldus Theodorus Henricus (gedoopt op 4 april 1805) en Paulus Hubertus. Arnoldus van der Linden koopt in 1809 het pand van de burens erbij.

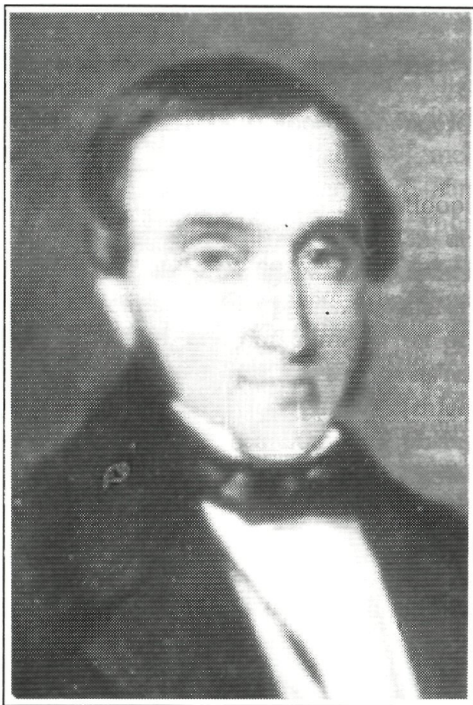
¹ Zij was gedoopt op 19 januari 1720 en krijgt vijf kinderen: Michiel (11 oktober 1741, hij trouwt op 21 augustus 1804 met Catharina Roefs); Joanna Elisabeth (21 april 1747); Elisabeth (4 juni 1749); Thomas (30 juli 1750) en Joanna Elisabeth, geboren 10 oktober 1752, zij huwt Pieter Luijben, jonkman geboren te Heusden op 21 augustus 1774.

² Een meester-timmerman (metselaar) is een zelfstandig gevestigde ambachtsman.

FENTENER-VAN VLISSINGEN

In 1822 koopt Johannes van Lieshout het gebouw van Arnoldus van der Linden. Hij is koopman en koopt een huis, een schuur en een erf. In 1831 verkoopt hij dit aan Pieter Fentener van Vlissingen, directeur van de firma Van Vlissingen & Co, de huidige Vlisco. P. Fentener van Vlissingen brak de schuur af en bouwde daar een kantoor in 1882. In 1885 koopt Fentener van Vlissingen een stuk erbij (kadaster D 762) en vergroot daarmee zijn grondbezit van 2,78 are naar 3,65 are. Hij bouwt een nieuw, ruim huis, later bekend als 'het dokters-huis'. In 1894 meet het kadaster opnieuw zijn bezit en komt op vijf vierkante meter meer uit. Als bewoner en eigenares staat zijn dochter aangemerkt. Pieter Fentener van Vlissingen blijft mede-eigenaar.

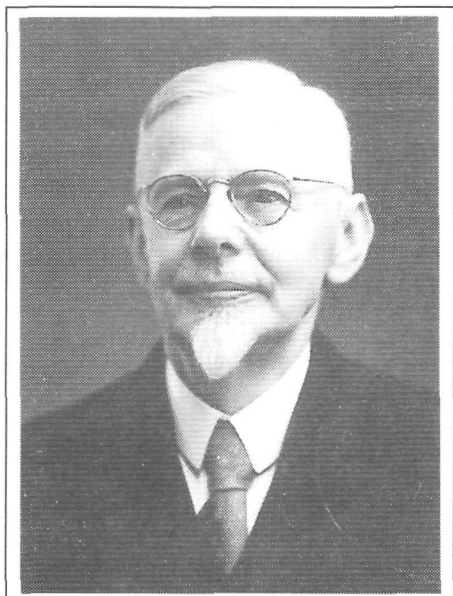
In 1897 wordt het kantoor afgebroken. Dan wordt een ashok geplaatst en weer een stuk grond toegevoegd, namelijk kadaster D 1793, waarmee zijn perceel van 3,70 naar 3,94 are groeit.

➤ *Pieter Fentener van Vlissingen (1794-1844), grondlegger van de firma P.F. van Vlissingen & Co. zoals geschilderd door Hanrath.*

De grond, alsmede het pand, ashok en erf, worden in 1916 verkocht aan de arts Hendrik Joustra. In 1924 verkoopt deze het aan een collega-arts, Jacobus Roeland Kollwijn (pag. 129). In 1940 trekt hij verschillende

stukjes grond bij zijn perceel. In 1952 ruilt hij wat grond met de buurman, Josephus Aloysius Maria van Thiel.

In 1967 bouwt de nieuwe eigenaar, Cornelis Pieter de Jong - ook arts - een garage. In 1980 koopt huisarts Godefridus Albertus Henricus Bekkers het 'doktershuis'. Tegenwoordig zit hier een winkel van de Schoenenreus die het nodig vond de monumentale vensterbank van het huis te vernietigen.

➤ *Portret van dokter Kollewijn, die lange tijd zijn huisartsenpraktijk uitoefende in het pand Markt 41.*

➤ *Op de volgende pagina: Markt 41. Dit pand is verzezen op de plaats waar tot 1892 het pand van Fentener van Vlissingen-Ramaer stond. In dit pand hebben lange tijd doktoren gewoond: dokter Kollewijn, dokter Van de Berg, dokter Loncq de Jong en dokter Bekkers. Het pand is in 1985 op de gemeentelijke monumentenlijst geplaatst (foto Pierre van de Meulenhof).*

Het 'Witte huis'

Markt 37; kadaster D 96-101; huizenlijst 36-37

De heren van Helmond hielden hun grondbelasting bij in de zo geheten cijnsboeken. Deze lopen van ongeveer 1380 tot 1850. Het is een belangrijke en unieke bron van informatie voor de regio en (dus) ook voor het huizenproject.

Onderstaand schema is een samenvatting van de gegevens uit een van de cijnsboeken over de huizen die op de 18^e eeuwse huizenlijsten de nummers 36 en 37 kregen. Dit cijnsboek beslaat de periode 1668 tot 1756.

36		37
2 kinderen Mathijs Janssen, geseijt den Ruijter, Beatrix ende Jenneken pro alia ///...//		Peter Ruth Hendrick Josephs
5 kinderen van Beatrix dv Mathijs Janssen, wed ^e Jan Colen	Dirck Pauwels van den Broeck wed. Jenneken de Ruijter	Peter zv Peter Ruth Hendrick Josepfs
Maeijken dv Jan Willem Simons Colen bij de-ling	Beatrix dv Dirck Pauwels voornoemd	Gerard zv Goort Becx bij koop
	Maeijken dv Jan Willems Colen bij koop	de zes kinderen van Gerard Goort Becx
de 4, later 3 erfgenamen van Maeijken dv Jan Willems Colen bij testament, kinderen van Jacob van den Broeck		Goort Gerit Beeckx met twee kinderen bij de-ling
		1 kind Hendrick Goord Bexs?
		Anthonius Uijling bij koop 18 mei 1737
Omschrijving: ex domibus quondam domini Henr. Nollens ene zijde Dorothea van den Broeck, andere zijde Catharina de Cort.		

Het schema maakt duidelijk dat de huizen 36 en 37 samen één belastingpost vormden. Hieruit valt af te leiden dat ergens vóór 1668 deze percelen samen één perceel waren.

Huis 37 wisselt in deze periode zes keer van eigenaar. Huis 36 daarentegen wordt verdeeld onder twee kinderen. Hun erfgenamen erven ieder een half huis. Maeijken Colen koopt vervolgens de andere helft erbij, waarna haar vier, later drie erfgenamen wederom het huis 36 bezitten.

Het cijnsboek (net zoals vanaf 1832 het kadaster) registreert uitsluitend eigenaars! Hoewel ruim de helft van de eigenaars ook bewoner was en is, bezitten sommige mensen meerdere huizen. In dat geval is dus sprake van (ver)huur en is onderzoek in andere bronnen nodig om de bewoners-geschiedenis te achterhalen.

➤ *Pieter Fentener van Vlissingen laat in 1864 het witte huis bouwen dat tientallen jaren daarna mede het beeld van de westzijde van de Markt bepaalde. Deze opname dateert van ongeveer 1920 en is uitgegeven door J.M. van de Burgt in Helmond.*

Een van de (vele) andere bronnen is de verzameling verkoopakten in de schepenprotocollen van het rechterlijk archief. Het huizenonderzoek toont aan dat de omschrijving van een pand in een verkoopakte in de loop der eeuwen nauwelijks wijzigt. Erfdienstbaarheid helpt bij het identificeren

van panden. Bij dit perceel is onder meer sprake van het recht van 'bueriegank' oftewel overpad met een paard en wagen.

Een van de bewoners van huis 37 is Antonij Uijli(n)gh. In 1749 trouwt hij als weduwnaar van Jenneke Janse van Helmont voor de tweede keer. Daarvoor moet hij zijn eigendommen laten beschrijven voor de schepenen. Hij bezit dan (onder meer) een huis en hof met als burens juffrouw Van de Broeck (op nummer 36) en Willem van Hout op nummer 38.

In 1760 leggen metselaar Hendrik van der Quinen en timmerman Corstiaan van Mierlo bij een notaris vast (in het notarieel archief) wat ze aan dit huis van Antonij Uylingh veranderd hebben. De achtergevel is gerepareerd en het huis is van een nieuwe voorgevel voorzien.

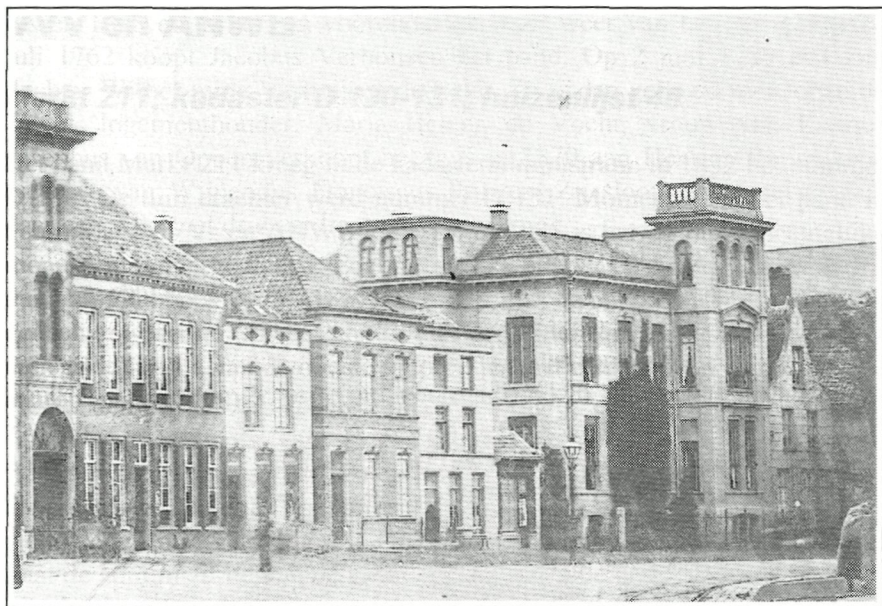
Voor de huizen 36 en 37 is het onderzoek nog niet verder gekomen dan de inventarisatie van dit soort gegevens.

➤ *Naast de Nederlandsche Middenstandsbank stonden in 1965 twee panden van Van Thiel. Naast de bank zat schoenmaker Stevens. Het gebouw vooraan met de drie dakkapellen en erkers wordt in november 1972 aangeduid als het huis met de trapjes. In februari 1970 koopt C&A de huizen van de erven Van Thiel. Zij hebben plaats moeten maken voor de confectiezaak C&A, gebouwd in 1973 onder architectuur van de Maastrichtse architect Snelder.*

➤ *Amstelveen, NMB en C&A in september 1986. Inmiddels zit in de eerste twee panden een vestiging van de winkelketen Scapino. Achter C&A het nog bestaande 'doktershuis' en de openbare bibliotheek (foto Europress).*

Stevens

Markt 37; kadaster D 87-92; huizenlijst 34-35

Op bovenstaande foto van links naar rechts de rand van de Lelie (van Prinzen), de Gulden Cop, de Toelast (wit), D 86 (niet onderzocht), een klein (wit) en een piepklein huis, dan het grote witte huis met toren van Van Vlissingen met daarnaast het kleine huis van Van Vlissingen.

Het huizenonderzoek wijst uit dat deze foto is genomen tussen 1879 en 1892. Daarna zijn huis D 86 en de (piep)kleine burens rechts vervangen door de woning met schoenmakerij van Frans Stevens (zie illustratie op pagina 133).

Schoenmaker en -winkelier Frans Stevens woonde op Markt 35 en dreef zijn winkel op nummer 37. Huisnummer 37 is gebouwd in 1904 door de Helmondse architect Jos Bezemer.

De schoenmakerij van Frans Stevens werd in zijn tijd aangeduid als een fabriek. Rond 1897 had hij tenminste vijftien mensen in dienst.

De Toelast

Markt 33; kadaster D 87-82; huizenlijst 32

Twee huizen moesten het veld ruimen voor het nieuwe huis van de familie Jos van Thiel-Hoppenbrouwers (op de foto links). Eén van de twee was de Toelast. In (waarschijnlijk) 1965 verkoopt Van Thiel zijn huis aan de Nederlandse Middenstandsbank. Daarnaast de tandartsenpraktijk van Schueler. Onderstaande foto is gemaakt door Th. van Mierlo in 1965.

Griffier te Helmond Francois van Bredehoff de Vicq (uit Medemblik) koopt in 1880 de Toelast van wijnhandelaar Stefan de Bruijn. In de Zuidwillemsvaart van 1881 biedt Van Bredehoff de Vicq de Toelast te huur aan. Zoals vroeger gebruikelijk was, is de aanvaarding 'met verhuistijd'. Dit was rond Pasen, dus na de grote schoonmaak. Tussen 1880 en 1888 verbouwt hij de Toelast tot bakkerij.

Een paar jaar later (september 1887) wil Van Bredehoff de Vicq de Toelast verkopen. Bij de openbare verkoop is na de eerste dag al zeventuizend gulden geboden. Eigenaar wordt Wilhelmus J.H. Prinzen die het in 1903

ruilt met onroerend goed van Reinier A.H. van Asten, fabrikant te Helmond.

Op dat moment (en waarschijnlijk vanaf 1881) bewoont bakker Jos van der Korput het pand. Deze koek- en banketbakker won in Parijs in 1928 prijzen voor zijn chocoladetaart en rozijnenbrood. Hij was een 'cateraar' avant la lettre die diners thuis verzorgde.

- *Een straatbeeld uit 1920. Veel huizen dragen namen. Van rechts naar links: de Toelast (met Jos van der Korput voor de deur); de Gulden Cop, ook wel de Korenbeurs (Franciscus van Thiel); de Lelie (Willem Prinzen) en het oude stadhuis. Uitgever J. de Reijdt in Helmond.*

➤ Markt 31, de villa van Van Thiel. Het in 1906 gebouwde pand is in 1985 op de gemeentelijke monumentenlijst geplaatst (foto Europress 1985).

Den Gulden Cop

Mark 31; kadaster D 74-78; huizenlijst 31

Onderzoek: Jo-Ann Smulders

Het gebouw dat ik heb onderzocht (op perceel D 78) is tegenwoordig een winkel van Scapino. Het huidige adres van het pand is Markt 31/33. Voor dit onderzoek moest ik terug in de tijd. Tijdens het onderzoek ben ik verschillende interessante dingen te weten gekomen.

In de loop der eeuwen kent een huis natuurlijk veel verschillende eigenaren. Een van de eerst genoteerde eigenaren is Johannes van Eijndhoven, natuurlijk zoon van heer Wouter van Bruheze omstreeks 1380. Het huis deed toen dienst als gasthuis en woonhuis.

De oudste akte die gevonden is dateert van 4 februari 1485. Priester Zander Alaerts (zoon van Alaert van Riel) is op dat moment eigenaar van wat nu Markt 31 heet.

In 1599 is Andries Dolmans de eigenaar van het pand. Het gebouw heet op dat moment den Gulden Cop. Daarna passeren als eigenaar de revue: Jan Peters den Ketelaar, Francis Roefs en Adriaan van Bocxtel.

Op 17 april 1756 koopt Cornelis Schepers het pand van de familie Couwenberg. Dat zijn de zes erfgenamen van Anna Maria van Bocxtel, weduwe van Wolterus Hurkens. Cornelis Schepers kocht huis en achterhuisje; het perceel blijft in het bezit van de familie tot 1796 waarna het verkocht wordt.

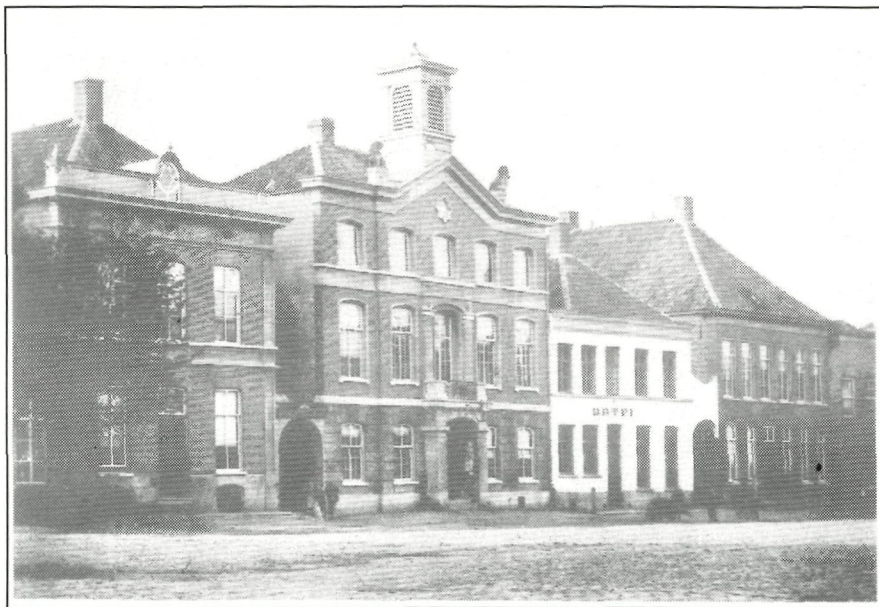
Vanaf 1796 wordt Jan de Vocht (1762-1844) de eigenaar. Hij staat als logementhouder te boek. Tot 1849 blijft het pand in het bezit van deze familie De Vocht.

Voor 1849 wordt het huis door brand verwoest. Het pand was toen in handen van Maria Helena de Vocht. Zij was getrouwd met Livinus Josephus van Oppen.

Op 15 januari 1849 kopen brouwer en herbergier Laurens van de Laar (1807-1879) en zijn vrouw Johanna van Brussel (koffiehuis-houdster) het 'pand' na de brand. In de koopakte staat dat zij kopen 'ondergrond met daarop staande bouwstoffen en materialen'.

DE KORENBEURS

Laurens en Johanna kopen het huis of wat daarvan over is met veel beperkende bepalingen. Zo blijft de keuken eigendom van de verkopers en mogen de ramen van de nieuwbouw maar tot een bepaalde hoogte reiken. Toch bouwen zij een huis met zes grote ramen in de gevel. In die tijd hief het rijk belasting op vensters. De brouwer en zijn koffiehuis-houdster hadden kennelijk geld genoeg om die belasting op te brengen. Vanaf die tijd heet het gebouw de Korenbeurs.

➤ 1873: *Bijna helemaal rechts, het tweede huis naast het stadhuis (met torentje) staat de Korenbeurs, met zes ramen. Tussen Korenbeurs en stadhuis de Lelie, in die tijd het witte hotel van J. Tielen (uitgever J. de Reijdt).*

In 1886 koopt Henrica Raymakers, weduwe van fabrikant Wijnand F. Prinzen het huis. Huis en perceel blijven vervolgens in de familie tot Willem J.H. Prinzen het in 1907 verkoopt aan de familie Van Thiel. In 1904 breidt Prinzen het woonhuis nog uit.

Het pand wordt in 1906 verbouwd tot het huidige pand. In 1939 veilen Franciscus A. van Thiel en een aantal andere familieleden huis, tuin en werkplaats maar het pand blijft in de familie.

In 1953 verkoopt de familie Van Thiel het gebouw aan de N.V. Amsterdamse maatschappij van levensverzekeringen. Deze wijzigt haar naam in 1956 tot 'Amstleven, Amsterdamse maatschappij van levensverzekeringen N.V.' gevestigd te Amsterdam. In 1978 verandert Amstleven in Delta-Lloyd levensverzekeringen N.V., gevestigd op hetzelfde adres in Amsterdam.

Delta-Lloyd verkoopt in 1982 aan de 'N.V. Maatschappij van Onroerende goederen het Middenstands-huis', te Amsterdam. Daarna komt het pand in het bezit van Rijkens. In oktober 1993 opent hier een vestiging van Scapino, een winkelketen in sportartikelen, kleding en schoenen. De huidige eigenaar is sinds juli 1996 de firma Andresen.

- In 1873 verscheen op de plaats van hotel Tielen (de Lelie) de drie etages hoge villa van Henrica Raymakers, weduwe van Wijnandus F. Prinzen (vergelijk met illustratie op pagina 140).

De Lelie

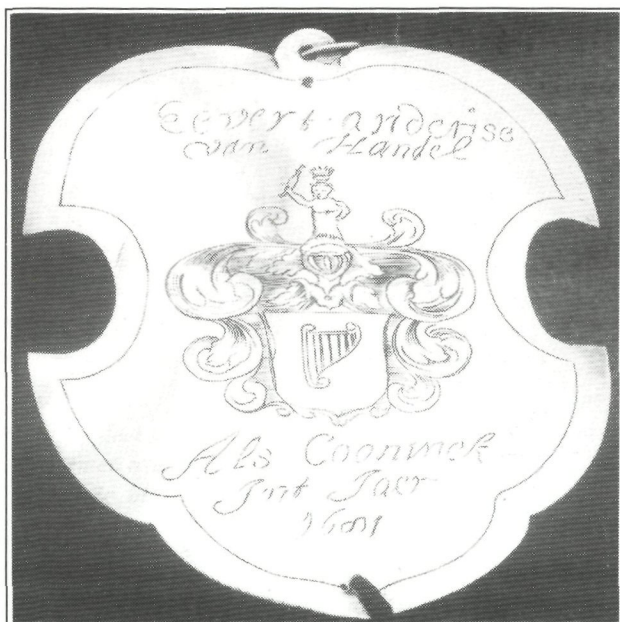
Passage; kadaster D 72-73; huizenlijst 30

Onderzoek: Lia van Zalinge-Spooren

Vóór het jaar 1447 bezit Ludovicus, zoon van Jan Barbiers het huis dat nog eerder eigendom was van Johannès Jacobus van Dungen. Dit huis wordt in 1485 voor het eerst de Lelie genoemd.

Via priester Aert Michiels komt het huis aan Jan Spaen, die het in 1497 verkoopt aan Vranck Hanen. Hanen koopt een 'huis met de helft van de gracht'. Vranck / Franck die Haen doet het huis met recht van overpad over aan zijn dochter Heilwich in 1536.

Rond 1498 staat Peter Meyssen te boek als eigenaar van de Lelie. Er is geen bewijs dat hij de Lelie gekocht heeft. Peter Meyssen, bewoner van de Wildeman (later het stadhuis) heeft de Lelie in 1545 wel in bezit. Het lijkt erop dat het pand zo belast was met erfpachten dat hij het heeft kunnen verwerven door alle pachten over te nemen.

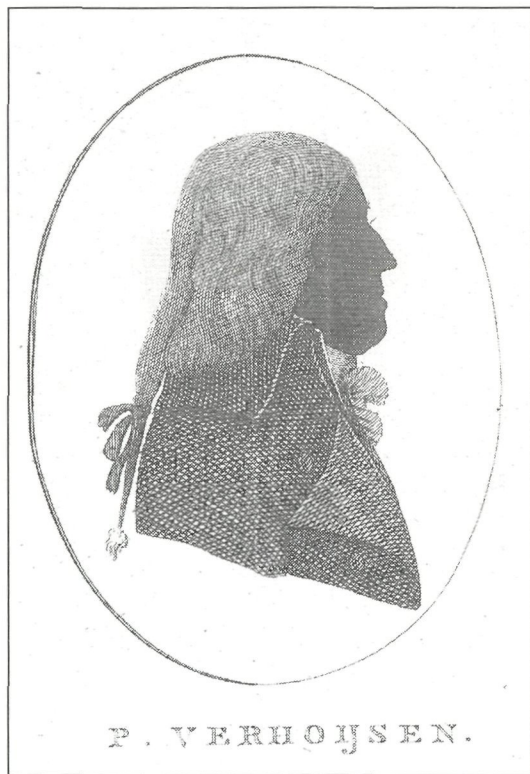
Tussen 1605 en 1651 is de Lelie eigendom van de familie Ketelaar.

Ergens tussen 1651 en 1667 koopt Andries Everts van Haendel dit huis. Zijn zoon Evert schiet zich in 1681 tot koning van het Kolveniersgilde.

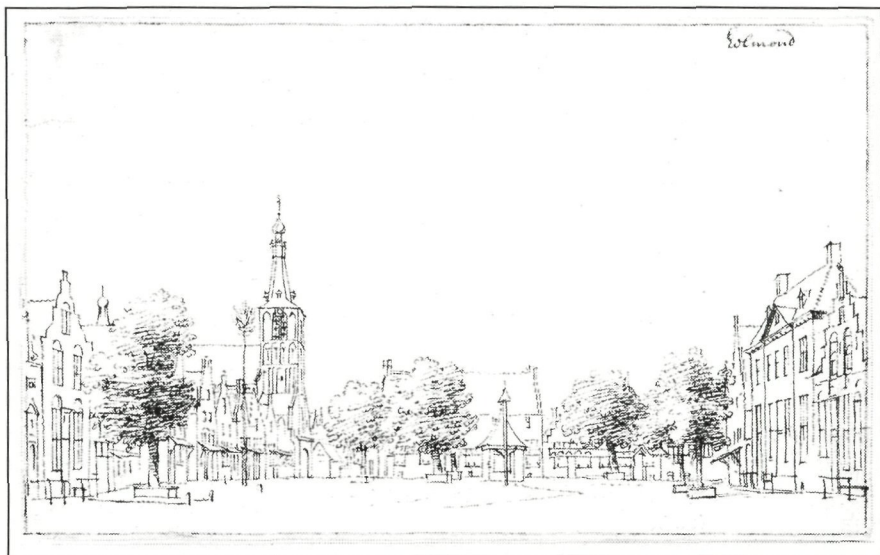
Daarna komt de Lelie tijdelijk in het bezit van Herman Cramer en zijn vijf kinderen. Andries van Handel koopt

tussen 1668 en 1756 zijn voorouderlijk bezit weer van hen terug. Op 21 juli 1762 koopt Jacobus Verhoijzen het pand. Op 2 juni 1789 erft zijn dochter Wilhelmina Verhoijzen de Lelie. Zij is dan gehuwd met Johan de Vocht, logementhouder. Maria Helena de Vocht, vrouw van Livinus Josephus van Oppen verkoopt het huis in 1870 aan Henrica Raijmakers, weduwe van Wijnandus Franciscus Prinzen. Zij sloopt het hotel en laat daar een villa met drie verdiepingen bouwen.

Nadat de familie (Antonius M.J.H.) Prinzen de Lelie in 1958 aan NV Mavo te Amsterdam verkoopt, komt het in 1962 in handen van Johannes F.M. Meeuws. Die verkoopt het nog datzelfde jaar aan Wilma aannemersmaatschappij te Weert. In 1970 sloopt projectontwikkelaar Wilma het honderd jaar oude gebouw om plaats te maken voor winkelcentrum de Passage.

➤ *Gravure van Petrus Verhoijzen (1757-1835), die in het pand De Lelie geboren is. Hij was een vurig patriot en werd in 1798 door Bataafsch Brabant afgevaardigd naar de Nationale Vergadering in Den Haag.*

- *De kop van de Markt op de oudst bekende tekening van de Helmondse Markt (1730–1732). Rechtsvoor de Lelie met daarnaast het stadhuis. Pentekening door Abraham de Haen of Cornelis Pronk uit een schetsenboek. Van deze tekening bestaan twee versies. Waarschijnlijk betreft het een snelle en een verder uitgewerkte schets. De originelen berusten in het prentenkabinet van het Rijksmuseum te Amsterdam.*

Het stadhuis

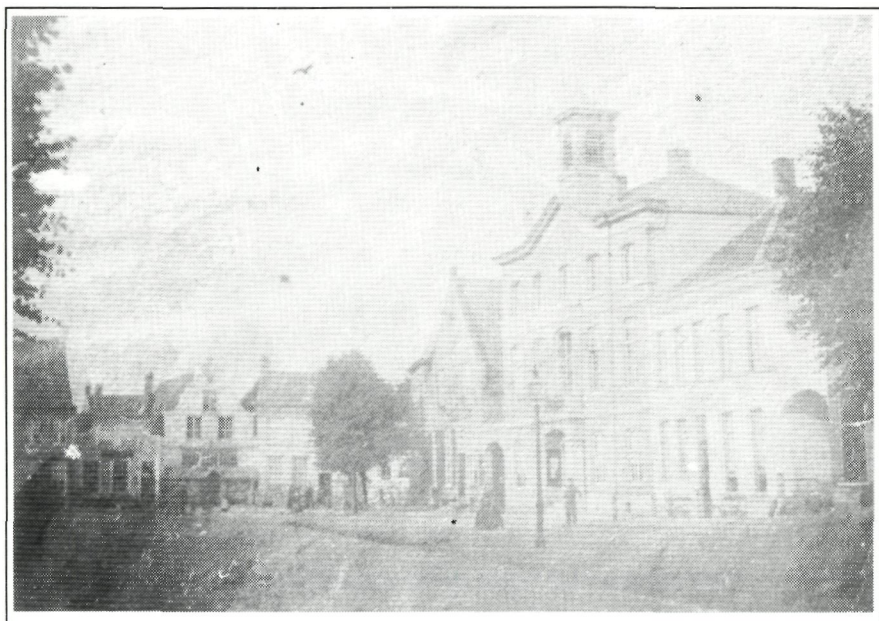
Markt 25-27; kadaster D 70; huizenlijst 29

Onderzoek: Ron Gruijters & Caspar van Vlokhoven

Vóór de grote stadsbrand van 4 juli 1587 bezat Helmond geen stadhuis. Ook jaren daarna heeft het stadsbestuur het zonder stadhuis moeten doen. Het gemeentelijke werk werd gedaan in een of meer particuliere huizen of herbergen. In 1681 kocht de gemeente een der voornaamste herbergen aan de Markt om daar een stadhuis te vestigen. Herberg de Wildeman was generaties lang eigendom van de familie Becx, die zich twee eeuwen eerder in Helmond had gevestigd.

De eerste bekende eigenaar van de Wildeman was echter Peter Meijssen. Hij is in 1518 eigenaar van 'huis, grond en hof omtrent de mercte'. Zijn dochter Elisabeth trouwt met meester Peter Brouhezii, arts. Zij erven de Wildeman in 1545. In 1583 komt het huis in handen van de genoemde familie Becx.

In 1799 brengt dominee Hanewinkel het verhaal in de wereld dat keizer Karel V deze herberg in de eerste helft van de 16^e eeuw bezocht zou hebben. Toen de kastelein hem een bierpul aanreikte, hield hij deze aan het oor vast, zodat Karel V deze niet aan kon pakken. Toen de keizer om een pul met twee oren vroeg, hield de kastelein deze ook aan beide oren vast. Daarop gaf Karel V het bevel dat in Helmond voortaan alleen nog maar geschonken mocht worden in pullen met drie oren. Het stond de gasten in andere gevallen vrij de potten in stukken te gooien. Of dit verhaal nu waar is of niet, op 21 september 1660 besluit het stadsbestuur dat herbergiers moeten tappen in potten met drie oren op straffe van een boete van 25 stuivers.

➤ *Het Helmondse stadhuis vóór 1863.*

De voormalige herberg diende zowel voor als na 1681 gelijktijdig als raadhuys en café. Beneden was het café en boven de vergaderruimte en secretarie van het stadsbestuur. De kastelein hield de hoge heren te vriend omdat anders de schout hem zijn klandizie kon afnemen en het tappen verbieden. Bij vergaderingen zorgde de waard voor verfrissingen en ter bekrachtiging van gemaakte afspraken werd – vrijwel - altijd wijn genuttigd. Eigenaar / kastelein Jan Becx is in 1588, 1590 en 1595 borgemeester van Helmond.

Ondanks dat werden veel klachten geuit over het overmatige drankgebruik in de herberg. Vaak werd het met sluiting bedreigd. Dat niet alle vergaderingen even rustig verliepen, blijkt uit het grote aantal ruiten dat steeds weer gezet moest worden. In 1728 besluit het bestuur om secretarie en raadskamer te scheiden van de 'pintjeskamer'. De gelagkamer mag tijdens de vergaderingen ook niet meer betreden worden.

VERKOOP AAN DE STAD

Het gebouw verkeert in de tweede helft van de 17^e eeuw in zeer slechte staat en moet meerdere malen gerepareerd worden. De toenmalige huurder, Bertram van Luytelaer, repareert het huis verschillende keren op eigen kosten. Na de herberg een aantal jaren verhuurd te hebben, biedt Jan Joost Becx de herberg in februari 1681 te koop aan.

April 1681 besluit het stadsbestuur om het huis de Wildeman te laten inspecteren op gebreken en te onderzoeken of de herberg als stadhuis in gebruik kan worden genomen. Zij richten hun verzoek aan de meesterbazen van de timmerlieden, tevens dekenen van dat ambacht, namelijk Olifier van den Berch en Willem van Bonkenburch. Zij oordelen dat de gemeente geen miskoop doet. Daarop besluit het stadsbestuur in juni 1681 om de kooppenningen te betalen, via een tussenpersoon. Bertram van Luytelaer wordt (weer) huurder, beheerder en bewoner.

Het gebouw stort in de winter van 1684/85 gedeeltelijk in. Stadssecretaris Geerloff Suyckers leent daarop in totaal f1.630,- aan de stad, opdat deze het gebouw kan restaureren. Geld dat Suyckers overigens nooit terugkreeg van het noodlijdende stadsbestuur. Hetgeen niet wegneemt dat Helmond geld had om Wilhelmus Bonckenburg te betalen die in het stadhuis onder andere 'heeft helpen afbreken wat valbaar was'.

TROEBELEN

Het café annex raadhuis wordt verschillende malen vernield door de troepen die tijdens de vele oorlogen de stad binnenrukten. Opnieuw moest Van Luytelaar het herstelwerk zelf betalen, dit keer in ruil voor vrijstelling van huur voor acht jaar. Al snel liggen gemeentebestuur en Bertram van Luytelaar overhoop over de huur. In september 1694 krijgt Bertram te horen dat hij tot vier jaar na Pasen 1695 in de Wildeman mag blijven wonen. Hij overlijdt voor die tijd maar zijn weduwe zet het bedrijf voort.

Sinds die tijd is het gebouw vele malen van huurder gewisseld. In 1789 werd het verhuurd aan Carolus Breijnaerts uit 's-Hertogenbosch. Hij maakte de revolutietijd mee en zal meerdere malen Franse ambtenaren in zijn huis ontvangen hebben. Toen Carolus in 1817 stierf, hield het café op te bestaan en werd de onderverdieping eveneens als raadhuis ingericht.

De leeuwen 'schildhouders van het wapen van Helmond' hebben vanaf augustus 1861 het stadhuis gesierd. Zij zijn gemaakt door de gebroeders Frans en Henricus Donkers uit 's-Hertogenbosch die hun atelier hadden in Kerkdriel. De leeuwen houden tegenwoordig de wacht op de binnenplaats van het kasteel.

In 1900 wordt de kap van het stadhuis gedeeltelijk vernieuwd. De stompe toren wordt veel spitser. Tijdens de verkiezingen van 1901 pronkte het stadhuis met haar nieuwe, hogere toren.

Het gebouw heeft tot 1923 gediend als raadhuis van de stad. Nadat de gemeente naar het gerestaureerde kasteel was vertrokken, kreeg het gebouw aan de Markt verschillende andere functies.

➤ Een kwitantie van Gijsbers Leemans die in 1687 'tweentwintig fijne ruiten heeft gestopt' in het stadhuis van Helmond.

op hinfen den 27 september 1687
hoo iche giffours leemans gestopt
22 fijne ruiten int stadt-
huys van Helmont de ruit-
tweelancien cout jgilden
15 ftuipens iche giffours leem-
ans Reimse Bier van octaell
te sijn vnde dat ruit baw van
Bertram van Luytelaar —

3. Op nader te bepalen dagen in de maand Augustus aanstaande voor den heer L. J. Geeris te Helmond, in het te verkoopen pand:

Het zeer druk beklante, ruim en prachtig ingerichte, onlangs geheel verbouwde, op den besten stand van Helmond aan de Markt gelegen

Hotel Café-Restaurant „Het Oud Stadhuis”,
met vergunning, benevens achtergebouwen, open plaats, voorzien van een geheel modern café en hotel-inventaris. Te aanvaarden op 1 Sept. 1926. nader bij biljetten breeder omschreven.

Voorjaar 1923 begint hier de Crediet Vereniging de Hanzebank die al in dat najaar failliet gaat.

De heer L.J. Geeris-Roxs koopt het stadhuis in 1924 voor f22.400,-. De Wildeman krijgt weer haar oorspronkelijke bestemming: hotel – café – restaurant, nu als ‘het Oud Stadhuis’. Achter het hotel drijft Geeris-Roxs een drukkerij. Hij verkoopt het Oud Stadhuis met aanvaarding per september 1926 aan H.A. de Bruin uit Rijswijk voor dertigduizend gulden.

Daarna vindt hier de RK Openbare Leeszaal St. Augustinus onderdak tot in de jaren zestig. In de Tweede Wereldoorlog zat op de begane grond de Ortskommandantur.

In 1970 moest het gebouw, samen met vele buurpanden, het veld ruimen voor de Elzas Passage. Het gemeentebestuur beslecht definitief het lot van dit eeuwenoude historische object, daarmee ‘vooruitgang’ prefererend boven historische waarde.

In 't Schaapje

Markt 19-23; kadaster D 68-69; huizenlijst 27-28

Onderzoek: Esther Hornikx en Marenka Annen

De geschiedenis van dit huis gaat voor zover wij hebben kunnen onderzoeken terug tot 1504. Toen was het huis eigendom van een zekere Jan. Nadat het huis enkele malen verkocht was, kwam het in handen van de familie Van den Berge.

Het huis is lange tijd in hun bezit geweest. Opvallend is dat het huis niet alleen door vererving van eigenaar veranderde. Ook als de eigenaar geldproblemen had werd het huis aan een familielid verkocht zodat het huis toch in de familie bleef. In 1610 zijn het twee huizen, een groot en een klein, met achterhuizen. In het kadaster staan zij te boek als D 68 en D 69.

Bij de boedelscheiding van 1610 kreeg de familie Van den Berge toestemming om het huis te verbouwen. Dierick Verrijt geeft zijn zwager Jasper van den Berge permissie om in de muur te mogen 'tijmeren'.

Huis D 69 gaat in 1653 over op Johan Becx en komt in 1711 in de familie Van Hoeck die het behoudt tot 1783. Via Frederik Bartel en Allegonde van Hoeck, Arnoldus 'de dikke' de Veth gaat dit huis in 1828 naar bakker Johannes van den Boomen.

Uiteindelijk verkoopt Silvester van den Berge perceel D 68 rond 1695 aan iemand buiten de familie. Dit was Jacobus van der Elsen. Deze verkoopt het huis weer door aan Jan van Geldrop. Daarna blijft het huis in die familie. Doordat aangetrouwde familieleden het huis erven verandert de naam van de eigenaars wel. Zo komt het huis ook bij de familie Spoorenberg terecht.

SPOORENBERG

Hoedenfabrikant Jacobus Hubertus Spoorenberg is in 1832 eigenaar van het pand D 68. In 1833 koopt hij het pand D 69 van Johannes van den Boomen erbij. Na Jacobus dood in 1843 erft zijn oudste zoon, ook een Jacobus Hubertus Spoorenberg, beide panden. In 1863 brandt pand D 69 af om twee jaar later herbouwd te worden. In 1882 laat J.H. Spoorenberg beide panden verbouwen. Na zijn dood in 1883 erven zijn twee zoons de panden.

➤ *De twee rechter panden zijn in 1904 eigendom van Spoorenberg. Op de achtergrond de H. Hartkerk. Afgaande op de opstelling van alle wagens en de ingemonteerde opschriften 'Erven J.H. Spoorenberg' een foto die voor reclame-doeleinden gemaakt is.*

Die zoons zijn Petrus Josephus Maria Spoorenberg en zijn twee jaar jongere broer Andreas Hubertus Maria Spoorenberg. In 1899 richten ze samen een vennootschap op: de Erven J.H. Spoorenberg. Van de begane grond van de panden maken ze een kruidenierszaak: In 't het schaapje van 1805. In hun briefhoofd staat: 'grossierderij, koloniale waren, likeuren en dranken, thee en koffie'.

In 1901 verhuist Petrus Josephus Maria Spoorenberg naar Amsterdam en doet zijn deel van de panden over aan Andreas Hubertus. In 1910 laat deze een schatting maken, in 1911 voegt hij de panden samen en splitst ze opnieuw. In 1919 verbouwt hij de woning. In 1923 laat hij de panden weer verbouwen. In de winkel maakt hij ruimte voor een café. In 1925 laat hij het café vergroten en begint ook een restaurant. Het café krijgt de naam Cambrinus.

➤ *In 't schaapje van 1805 op 1 september 1910, kort na de opening van de grondig gemoderniseerde winkel rechts. Uiterst rechts het poortje naar het huis van bewaring achter het stadhuis.*

Op 14 oktober 1936 sterft Andreas Spoorenberg. Zijn vrouw Helmiëna Josephina Spoorenberg-Sommer erft beide panden. In 1937 wordt het café weer een winkel, gedreven door J. Meyer (Markt 19). Later huurt de familie Koppel Markt 21 (links) om daar een winkel te beginnen onder de naam Kapé. In 1938 openen zij na sloop en nieuwbouw. In 1940 wordt Markt 19 gedeeltelijk gesloopt en in 1941 weer opgebouwd. De twee panden worden nu definitief één pand.

Op 19 augustus 1952 sterft Helmiëna Spoorenberg. Haar drie kinderen erven het pand. Eén daarvan, André Marie, is bekend geworden door zijn dichtbundels en het boek 'Jan d'n Bok en zijn tijd'. Helaas ging André op jonge leeftijd dood. De familie besluit dat Johanna Anna de Kroon-Spoorenberg het pand toevertrouwd krijgt. Later draagt ze de zorg voor haar bezit over aan haar zus, Philomena Johanna Antonia Beuken-Spoorenberg. Deze was getrouwd met de toenmalige rector van het

Carolus Borromeus College. Zij verkoopt het pand in 1970 aan de gemeente Helmond, die in 1972 een deel ervan sloopte. Inmiddels is alles verdwenen.

➤ In 1937 en 1938 dient de weduwe H.J. Spoorenberg-Sommer tekeningen in voor een complete verbouwing. Daarbij komen beide panden onder één dak. Links komt de winkel in huishoudelijke artikelen Kapé. Op deze foto uit de jaren zestig zit hier 't Binnenhuis van J. van Gemert. J. Kosterman drijft een hotel in het rechter pand, naast het voormalige stadhuis. Daar tussenin de wolwinkel van Jan en Frans Meijer-de Wit.

HELMONDS HEEM

1998 Nummer 2

vier-en-twintigste jaargang

Themanummer Huizenproject (westzijde Markt)

INHOUD

REDACTIONEEL

97

VAN POSTKANTOOR TOT SCHAAP

99

***Een onderzoek door leerlingen van het Carolus
Borromeus College naar huizen en hun bewoners
aan de westkant van de Markt te Helmond***

**Heemkundekring
Helmond-Peelland**